

**SZAKMAI FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSOK
PIACÁNAK SAJÁTOS SÁGAI
MAGYARORSZÁGON**

**A GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL
VERSENYKULTÚRA KÖZPONTJÁNAK
GVH VKK/2011. SZ. PÁLYÁZATÁNAK
KERETÉBEN**

Feladat:

A pályázat keretében a GVH VKK azt várja a pályázótól, hogy adjon egy általános áttekintést a szakmai felelősségbiztosítási piacról, vizsgálja meg, hogy e biztosítási szegmenseket önálló termékpiacként lehet-e tekinteni, esetleg ezen belül elkülönült részpiacokat meg lehet-e határozni, mely biztosítási termékek jöhetnek szóba mint potenciális helyettesítő termékek. A pályázó emellett keresleti és kínálati szempontból elemezze a szakmai felelősségbiztosítási piacot (szereplők száma, részesedések időbeli alakulásával), azonosítsa be, melyek lehetnek a potenciális piacra lépési korlátok, illetve akadályok.

Készítették:

Kovács István Tamás, I-VI. Fejezet és VIII. Fejezet a 141-145. bekezdés kivételével

Dr. Nagy Csongor István, VII. Fejezet és a VIII. Fejezetből 141-145. bekezdés

Tartalomjegyzék

I. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
II. A FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSOKRÓL ÁLTALÁBAN	7
1. ALAPFOGALMAK.....	7
2. A SZAKMAI FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁS SAJÁTOSSÁGAI	8
3. A FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSI JOGVISZONY KORLÁTAI.....	9
A. <i>Az időbeli elhatárolás</i>	<i>9</i>
B. <i>Meghatározott károkozói minőség</i>	<i>9</i>
C. <i>Összegszerűen meghatározott felelősségi mérték.....</i>	<i>9</i>
D. <i>Önrészt tartalmazó szakmai felelősségbiztosítások.....</i>	<i>9</i>
4. BIZTOSÍTÁSI IDŐSZAK, A BIZTOSÍTÁSI FEDEZET TERJEDELME.....	9
III. A SZAKMAI FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁS LÉTJOGOSULTSÁGA ÉS A FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁS HELYETTESÍTHETŐSÉGÉNEK LEHETŐSÉGEI.....	11
1. KOCKÁZAT CSÖKKENTÉSE (PREVENCIÓ).....	11
2. AKTÍV KOCKÁZAT-VÁLLALÁS (ÖNBIZTOSÍTÁS).....	11
3. A BIZTOSÍTÁS ESZKÖZÉVEL MEGVALÓSÍTOTT KONCKÁZAT- TRANSZFER	12
4. ÖSSZEFOGLALÁS.....	12
IV. JOGSZABÁLY ÁLTAL ELŐÍRT BIZTOSÍTÁSI KÖTELEZETTSÉG	12
V. PIACRA LÉPÉSI LEHETŐSÉGEK ÉS KORLÁTOK A SZAKMAI FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSOK TERÜLETÉN	13
1. A BIZTOSÍTÓK SZERVEZETI FORMÁI	13
A. <i>Részvénytársaság</i>	<i>13</i>
B. <i>Biztosító szervezetet</i>	<i>13</i>
C. <i>Kölcsönös biztosító egyesület.....</i>	<i>13</i>
D. <i>A másik tagállamban székhellyel rendelkező biztosító magyarországi fióktelepe</i>	<i>13</i>
E. <i>A harmadik országbeli biztosító magyarországi fióktelepe.....</i>	<i>14</i>
F. <i>Határon átnyúló tevékenység.....</i>	<i>14</i>
2. A BIZTOSÍTÁSI TEVÉKENYSÉG ENGEDÉLYEZÉSÉNEK ÉS A SZAKMAI FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSI PIACRA LÉPÉS LEHETŐSÉGÉNEK, VALAMINT A TEVÉKENYSÉG FOLYTATÁSÁNAK FELTÉTELEI MAGYARORSZÁGON	14

A.	<i>Személyi feltételek:</i>	15
B.	<i>Működési feltételeknek:</i>	15
C.	<i>Anyagi feltételek:</i>	15
D.	<i>Összefoglalás</i>	15
VI.	AZ ÉRINTETT PIAC MEGHATÁROZÁSA	16
1.	AZ ÉRINTETT PIAC MEGHATÁROZÁSA ÁLTALÁBAN	16
2.	HIPOTETIKUS MONOPOLISTA (HMT) VAGY SSNIP TESZT.....	19
3.	KÍNÁLATI HELYETTESÍTHETŐSÉG.....	21
4.	AZ ÉRINTETT PIAC MEGHATÁROZÁSA A BIZTOSÍTÁSI SZEKTORT ÉRINTŐ VERSENYÜGYEKBE.....	26
A.	<i>A piacmeghatározás gyakorlata a biztosítási szektorban általában</i>	27
B.	<i>A piacmeghatározás gyakorlata a szakmai felelősségbiztosítások vonatkozásában</i>	29
5.	ÖSSZEGZÉS.....	34
VII.	AZ ÁLTALÁNOS FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSI PIAC VIZSGÁLATA	35
1.	A SZAKMAI FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSI PIAC VIZSGÁLATA KÍNÁLATI OLDALRÓL	36
2.	AZ INTERJÚK KÉRDÉSEINEK KIÉRTÉKELÉSE.....	42
A.	<i>A biztosítók szakmai felelősségbiztosítási politikája</i>	42
B.	<i>Termék-fejlesztés módja, útja</i>	42
C.	<i>Terjesztési csatornák és eredményeik</i>	42
D.	<i>Viszontbiztosítás alkalmazása</i>	42
E.	<i>Kárrendezés</i>	43
F.	<i>Önrészesedés</i>	43
G.	<i>Vélemény a versenyről</i>	43
3.	A SZAKMAI FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSI PIAC VIZSGÁLATA KERESLETI OLDALRÓL	43
A.	<i>Néhány szakma létszám, illetve a lehetséges veszélyközösség számossága szempontjából</i>	44
B.	<i>A nagyobb szakmák fedezeti lehetőségei</i>	44
VIII.	FELHASZNÁLT IRODALOM	47

I. Vezetői összefoglaló

1. A szakmai felelősségbiztosítások magyarországi piacát a rendkívüli koncentrálttság jellemzi. A szakmai felelősségbiztosítások átfogó piacán a legnagyobb piaci szereplő részesedése 34,82 %, míg a két legnagyobb biztosító fedeli le a piac 58,67 %-át (CR2). Az első három piaci szereplő részesedése 71,6 % (CR3), az első négy biztosító piaci részesedésének összege 83,04 % (CR4). Az öt legnagyobb biztosító lefedi a piac 92,99 %-át. A becült adatok alapján számított HHI index 2191,945, ami alapján a szakmai felelősségbiztosítási piac erősen koncentrálnak tekintendő.
2. A magas piaci koncentráltásnak elsősorban az az oka, hogy a szakmánkénti veszélyközösségek viszonylag kisszámúak. Biztosítás esetén elengedhetetlen a kellően nagyszámú veszélyközösség megléte, mivel a kockázat csak így tud kiegyenlítődni. Az elérhető veszélyközösséget tovább csökkenti, ha a kisszámú közösség több biztosítónál jelentkezik biztosítási igényével. A kisszámú veszélyközösség esetén jellemző a magasabb díj, mivel a biztosító a technikai veszteségét így kívánja csökkenteni. Ugyanakkor a piaci verseny nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az ár mindenkor tényleges ráfordítási szinten, a minőség pedig az elvart mutatókon maradjon.
3. A nagy veszélyközösségi iránti igényt és a verseny szempontját adott esetben úgy lehetne kiegyensúlyozni, ha a szakmák tagjaik kockázatát egy biztosítónál helyeznék el, majd időszakonként visszatérően (akár évente) a kockázat fedezésére pályázatot írnának ki és megversenyeztetnék a biztosítókat. További szabályozói beavatkozásra lenne szükség a biztosítási limitek minimumának jogszabály szerinti meghatározása vonatkozásában, ami biztosíthatná, hogy a károsultak ténylegesen kártérítéshez jutnak. Emellett indokolt annak a lehetősége, hogy – szabad biztosító-választás keretében – a potenciális károkozó további kárfelelősség képességet vásároljon abban az esetben, ha a központiilag meghatározott, jogszabály által előírt limit nem lenne elegendő a tevékenység biztonságos végzéséhez.
4. A versenyjogi gyakorlat értelmében az érintett piacot első lépésben a fedezett kockázat alapján kell meghatározni, azonban a kínálati helyettesíthetőségnek köszönhetően az érintett árupiac ennél tágabb lehet. A versenyjogi gyakorlat alapján megállapítható, hogy az egyes szakmák vonatkozásában nyújtott szakmai felelősségbiztosítási termékek keresleti szempontból nem

helyettesítői egymásnak, ugyanakkor a kínálati helyettesíthetőség lehetősége jelentős.

5. Az árupiacnak a kínálati helyettesíthetőségre tekintettel történő tágabb meghatározását alátámasztja, egyrészt, a versenyjogi gyakorlat, másrészt a magyar piaccal kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok. Ennek értelmében, fennállhat kínálati helyettesíthetőség az egyes szakmai felelősségbiztosítások között, a biztosítók valószínűleg félév/egy év alatt, jelentősebb költségek és kockázatok nélkül képesek lennének más szakma számára is felelősségbiztosítási terméket kínálni. Az érintett piac tág meghatározása nem szükségszerűen jelenti azt, hogy mindegyik szakmai felelősségbiztosítás vonatkozásában egy átfogó és egységes piac lenne meghatározható. Felmerülhet, hogy a kínálati helyettesíthetőségre tekintettel az érint árupiac „szakmacsoportonként” határozandó meg.
6. A jogszabályok által meghatározott minimális biztosítási összeg megfelelő mértékű emelése jótékony hatással lenne a piacra, a nyilvánvaló fogyasztó-, illetve ügyfélvédő hatásai mellett, jelentősen serkentené a tényleges versenyt.

II. A felelősségbiztosításokról általában

1. Alapfogalmak

7. Az általános felelősségbiztosítás a nem-életbiztosítási ágon belül a 13. sorszámú ágazat. Ebben az ágazatban található a szakmai felelősségbiztosítások.
8. A felelősségbiztosítási szerződésben a biztosítási szerződés egy **kárkötelemmel** találkozunk, ugyanis a biztosított (aki egyúttal a károkozó is) felelősséggel tartozik az általa okozott kárért.
9. A felelősségbiztosítási jogviszony következtében a kárkötelem kötelezetti oldalán megjelenik, az eredeti kötelmi helyzet fenntartása mellett, a biztosító. Ez alanyváltozás nélkül lehetővé teszi, hogy az eredeti jogviszonyban nem szereplő harmadik személy, vagyis a biztosító teljesítsen a kötelezett helyett.

	A felelősségbiztosítás értelmezése
A biztosítási esemény	A biztosított jogellenes károkozó magatartása, illetve az ennek következtében támasztott kárigény.
Célja	A biztosított a felelősségbiztosítási szerződés alapján a jogviszony korlátai között – a saját jogának sérelme nélkül – követelheti, hogy a biztosító mentesítse őt a kártérítési kötelezettsége alól, és teljesítsen helyette.
A keletkezett kár természete	Felróható, jogilag értékelhető (casus minor)
A biztosító teljesítése	A biztosítót még a biztosított szándékos, vagy súlyosan gondatlan magatartása sem mentesíti, a biztosítottal szemben csupán regresszjog illeti meg bizonyos – szerződésben szabályozott – esetekben.
A biztosítási érték	A kár kifizetés felső határát általában korláttal látják el a szerződésben, hiszen a teljesítés mértéke az adott károkozás terjedelmének függvénye.
A biztosítási érdek	A biztosított vagyoni helyzetében a károkozás miatt várható vagyoni csökkenés megakadályozása, valamint a károsult kárigényének a megtérítése.
A célzott joghatás	A károsult vagyoni ellehetetlenülésének a megakadályozása, valamint a károkozó meglévő vagyoni helyzetének konzerválása, a kártérítési felelősség átvállalása útján.

	A felelősségbiztosítás értelmezése
A felelősségbiztosítási szerződés nem szünteti meg a kártérítési kötelezettséget	A teljesítést saját felelősségbiztosítására hivatkozva nem tagadhatja meg; de jogosult arra, hogy a biztosítót – a szerződés keretei közötti mértékben – saját kötelezettsége vonatkozásában teljesítésre hívja fel.
A biztosított személye	A károkozó
A felelősségbiztosítások fedezete	A személyi és dologi (vagyon), valamint a nem vagyoni károk megtérítésére is kiterjed.
A károsult személye	Aki a kárt elszenvedti (harmadik személy).
A biztosító és a biztosított jogi helyzetének alakulása	A biztosító saját teljesítését megelőzően foglalja el a biztosított pozíciója – itt teljesít, majd kilép e pozícióból.

2. A szakmai felelősségbiztosítás sajátosságai

10. A szakmai felelősségbiztosítások az úgynevezett **szerződéses károkozás** körébe tartoznak. Ebben az esetben nemcsak a biztosító és a biztosított (károkozó), hanem a károsult és a biztosított között is szerződés áll fenn; a biztosított a károsultnak, a közöttük lévő szerződés keretén belül, elsősorban hibás teljesítés okán, kárt okoz.
11. A károsodást mindig (a biztosítási szerződéshez képest) **harmadik személy szenved el**, akivel a biztosított valamilyen szolgáltatásra irányuló szerződést kötött.
12. A **károsult nem áll közvetlen jogviszonyban a biztosítóval**, és a biztosítás elsődleges célja – főleg a jogszabályi kötelezés miatt – az, hogy a károsultnak kártérítést nyújtson, és csak másodsorban az, hogy a biztosítottat mentesítse az őt terhelő kártérítési felelősség alól, vagyis hogy megakadályozza a biztosított vagyoni helyzetének a károkozás miatti romlását.
13. A szakmai felelősségbiztosítás mindig az adott tevékenységet végző személy vagy vállalkozás által szakmai műhibából okozott véletlen károk megtérítésére vonatkozik.

3. A felelősségbiztosítási jogviszony korlátai

A. Az időbeli elhatárolás

14. Meg kell különböztetni egymástól az **előrebiztosítást** és a **visszaható** biztosítást: az első esetben a szakmai felelősségbiztosítás kizárólag a szerződés létrehozását követő eseményekre terjed ki, a második esetben pedig olyanokra, amelyek károsító hatása a szerződés megkötését megelőző időszakra is vonatkozik. A magyar jog az előrebiztosítás lehetőségéből indul ki.

B. Meghatározott károkozói minőség

15. A szakmai felelősségbiztosítások körében a károkozói minőség meghatározását általában a biztosítási szerződések szabályai pontosítják, de a **károkozó és a károsult között** minden esetben szerződéses **jogviszonynak** kell fennállnia.

C. Összegszerűen meghatározott felelősségi mérték

16. A biztosítási gyakorlatban általános gyakorlatnak tekinthető az olyan szerződés, amelyben a szakmai felelősségbiztosítás **felső határértékét** a szerződés eleve meghatározza (maximálja).

D. Önrészeset tartalmazó szakmai felelősségbiztosítások

17. Az önrészesedés alkalmazása esetén a keletkezett kár egy részét a károsult viseli. A szakmai felelősségbiztosítások körében ennek a formának az alkalmazása azzal a következménnyel jár, hogy a biztosított által okozott kárnak a szerződésben meghatározott részét a biztosított köteles megtéríteni, vagyis a károsult kárát, gazdasági értelemben, a **tényleges károkozó és a felelősségbiztosító együttesen téríti meg**.

4. Biztosítási időszak, a biztosítási fedezet terjedelme

18. Napjainkban a szakmai felelősségbiztosítás egyik legvitatottabb területe, hogy milyen időszak számít biztosítottnak, mire valók a kiterjesztések. Ez látható abból is, hogy a PSZÁF az elmúlt kb. egy év alatt 36 határozatot hozott a független biztosításkötők kötelező szakmai felelősségbiztosítási hiányosságai miatt, ebből 17 alkalommal bírságot is szabott ki, összesen 6.750.000 Ft értékben. A bírságösszegek a 100.000 és 700.000 Ft közötti tartományban voltak.

19. A felelősségbiztosítási eseménynek az általános felelősségbiztosításoknál – egy adott szerződés esetében – a **biztosítási tartam alatt** kell bekövetkeznie. A szakmai felelősség

esetében a biztosított károkozó cselekményének a biztosítási tartam alatt kell megvalósulnia.

20. Azok a károk, amelyek már a **szerződés létrejötte előtt bekövetkeztek**, az első esetben a biztosító terhére esnek, míg a második esetben a foglalkozások gyakorlása során bekövetkezett vétségek miatt a biztosító felelőssége a szerződés lejárta után is fennállhat.

21. Fentiekre tekintettel a biztosítók részéről érthető törekvés, hogy korlátozni kívánják a szerződés hatálybalépése előtti, illetve a szerződés lejárta utáni események okozta károk megtérítését, ezért napjainkban gyakran találkozunk megszigorító, korlátozó feltételekkel.

22. A **szokásos szerződéses konstrukció** értelmében a biztosítási fedezet csak azokra a károkra terjed ki, amelyeket a szerződés hatálya alatt

- okoztak,
- bekövetkeztek és
- bejelentettek.

Ez a három feltétel konjunktív.

23. Van olyan szerződés, ahol a feltételek így fogalmazták meg:

„A jelen biztosítási feltételekre utalással megkötött felelősségbiztosítási szerződés ún. „claims made” típusú biztosítási szerződés. A biztosítási szerződés kizárólag azokra a kárigényekre nyújt biztosítási fedezetet, amelyeket a biztosítottal szemben harmadik személyek első alkalommal a biztosítási időszak alatt érvényesítenek, és amely kárigényeket a biztosítási időszakon belül a biztosított be is jelent a biztosítónak. A biztosító kártérítési kötelezettsége abban az esetben áll fenn, amennyiben a kárigény tárgyát képező szakmai műhiba a visszamenőleges hatály kezdeti időpontjában vagy azt követő időpontban következett be. A jelen biztosítási feltételekre utalással megkötött biztosítási szerződés megújítása esetén a biztosítottal szembeni igényérvényesítés és a biztosító kockázatviselése szempontjából, a biztosítási időszakot folyamatosnak kell tekinteni. A jogerős bírósági ítéletekben megítélt vagy a biztosító jóváhagyásával megkötött egyezségi megállapodásokban vállalt kártérítési kötelezettség fedezetére rendelkezésre álló kártérítési limitet csökkenteni kell a jogvédelmi költségekkel. Felhívjuk továbbá arra is a figyelmet, hogy a jogi védelmi költségekre is vonatkozik az önrészesedés.”

24. Magyar vonatkozásban vitát válthat ki a **„claims made”** típusú biztosítási szerződések.

III. A szakmai felelősségbiztosítás létjogosultsága és a felelősségbiztosítás helyettesíthetőségének lehetőségei

25. A **kárfizetési képesség kérdése** képezi a kockázat-kezelés vizsgálatának első lépését. Alapkérdés, hogy a károkozó képes-e megtéríteni a tevékenységének végzése következtében beálló, másnak okozott kárt. Sok esetben a károkozónak nincs elég anyagi képessége az okozott kár megtérítésére. Amennyiben a károkozó fizetési képessége fennáll, jelentős anyagi veszteség éri, amennyiben saját vagyonából téríti meg a károsult kárát.
26. A kockázat-kezelés szempontjából a károkozás mértékének csökkentése és a mégis keletkezett kár megtérítésének a lehetősége a következő lépéseket követi.

1. Kockázat csökkentése (prevenció)

27. A kockázat felismeréséből következik az igény a **kockázat ésszerű csökkentésére**. A potenciális károkozó ennek megfelelően mindent megtesz annak érdekében, hogy kárt ne okozzon, például törekszik a megfelelő szakmai tudás megszerzésére, fenntartására és azt naprakészen tartja, figyel a használt technikai eszközök megbízható működésére, munkáját megfelelő körültekintéssel végzi stb.

2. Aktív kockázat-vállalás (önbiztosítás)

28. Ritka az az eset, hogy a kockázat-tulajdonos jelentős anyagi biztonságban van, vagyona meghaladja (adott esetben jelentősen) azt a kárt, amelyet másnak okozni képes. A kártérítés fizetése azonban ebben az esetben is jelentős anyagi veszteséggel járhat, amelynek kockázatát a lehetséges károkozó enyhíteni törekszik.
29. Számos lehetséges károkozó abban bízik, hogy nem fog senkinek kárt okozni és így fizetnie sem kell. A probléma akkor merül fel, ha tevékenysége következtében kárt okoz és a kárt nem képes megtéríteni.
30. A kárfelelősség kérdését több esetben bankgaranciával kívánják megoldani, ami szintén jelentős vagyonvesztéssel járhat.
31. Az **önbiztosítást** a biztosítás kvázi helyettesítő termékeként is felfoghatjuk.

3. A biztosítás eszközével megvalósított konckázat-transzfer

32. A biztosító tevékenysége során megfelelő számossággal rendelkező veszélyközösséget hoz létre. A **veszélyközösségben a kockázatok kiegyenlítődnek**. A becülhetőség következtében elegendő díjat szed be a biztosító ahhoz, hogy a károsultakat anyagi vonatkozásban kielégítse. Ez a kárfelelősség szempontjából a legjobb megoldás, mivel a károkozó anyagi veszteség nélkül oldja meg a kártalanítást és a károsult biztosan megkapja a kártérítést.

4. Összefoglalás

33. A szakmai felelősségbiztosítás nyújtja a **legnagyobb biztonságot** a károsultnak, mivel ha a károkozó, mint biztosított, megfelelő fedezettel és elég magas kártérítési limittel rendelkezik, a károsult biztos anyagi jogorvoslatra számíthat. Az önbiztosítás előbbiekben ismertetett formáiban, mint helyettesítő lehetőség jelenik meg, de láthatjuk az ezzel kapcsolatos bizonytalansági tényezőket, és a valós helyzetekben nem érhető el minden esetben teljes anyagi kompenzáció.

IV. Jogszabály által előírt biztosítási kötelezettség

34. A gyakorlati tapasztalat az, hogy a **legtöbb szakmai szolgáltatást nyújtó vállalkozó nem kezeli a szakmai felelősségből fakadó kockázatot**, hanem abból indul ki, hogy ő úgy sem fog senkinek semmilyen kárt okozni. Ez a szakmai szolgáltató szempontjából racionális döntés is lehet, azonban probléma merül fel akkor, ha a károsult kára nem kerül megtérítésre, mivel a károkozó nem képes kompenzációt fizetni. A károsult kompenzálásának pénzügyi fedezete a legjobban úgy biztosítható, ha a szakmai szolgáltató felelősségbiztosítással rendelkezik. A jogalkotó felismerte a biztosításban lévő lehetőséget, és a ma Magyarországon több szakma folytatásával szemben jogszabályi követelmény a szakmai felelősségbiztosítás megléte. A biztosításra kötelezés elsődleges célja a károsult védelme, az anyagi kártérítés tényleges biztosítása, és csak másodlagosan a károkozó védelme az esetleges vagyoncsökkenéssel szemben.

V. Piacra lépési lehetőségek és korlátok a szakmai felelősségbiztosítások területén

1. A biztosítók szervezeti formái

35. Magyarországon a szakmai felelősségbiztosítást több biztosítási szervezet nyújthat.

A. Részvénytársaság

36. A biztosító részvénytársaság az engedélyezett biztosítási ágon belül a biztosítási tevékenységet teljes körűen végezheti.

B. Biztosító szövetkezet

37. Szövetkezeti biztosítót legalább 10 tag alapíthat. Jelenleg Magyarországon ilyen biztosító nem működik.

C. Kölcsönös biztosító egyesület

38. A kölcsönös biztosító egyesület olyan kölcsönösségi alapon működő egyesület, amely kizárólag tagjával kötött szerződés alapján, biztosítási díj ellenében, a biztosítási feltételekben meghatározott biztosítási események bekövetkezése esetében, biztosítástechnikai elvek alapján, előre meghatározott szolgáltatást nyújt.

D. A másik tagállamban székhellyel rendelkező biztosító magyarországi fióktelepe

39. A más EU-tagállamban székhellyel rendelkező biztosító magyarországi fióktelepének a biztosítási szerződés megkötését, illetve fennállását tanúsító okiratokat – ideértve a szerződési feltételeket – magyar nyelven kell kiállítania.

40. Ha a PSZÁT-ot másik tagállam felügyeleti hatósága tájékoztatja arról, hogy a tagállamban székhellyel rendelkező biztosító fióktelepet kíván létesíteni a Magyarország területén, akkor a PSZÁF a tájékoztatás kézhezvételétől számított 2 hónapon belül tájékoztatja a tagállam felügyeleti hatóságát a biztosítási tevékenység magyarországi végzésének feltételeiről.

41. A másik tagállamban székhellyel rendelkező biztosító magyarországi fióktelepe tevékenységét a PSZÁF tájékoztatásának kézhezvételét követően, illetve a tájékoztatásra rendelkezésre álló 2 hónapos időtartam lejártát követően kezdheti meg.

E. A harmadik országbeli biztosító magyarországi fióktelepe

42. Harmadik országbeli biztosító belföldön biztosítási tevékenységet folytató fióktelepe az engedélyezett biztosítási ágon belül a biztosítási tevékenységet teljes körűen végezheti.
43. A harmadik országbeli biztosító fióktelepének a biztosítási szerződés megkötését, illetve fennállását tanúsító okiratokat – ideértve a szerződési feltételeket – magyar nyelven kell kiállítania.
44. A harmadik országbeli biztosító fióktelepe olyan ág végzésére kérhet engedélyt, amelyre az alapító külföldi biztosító a székhely szerinti országban engedéllyel rendelkezik.

F. Határon átnyúló tevékenység

45. Amennyiben a biztosító határon átnyúló tevékenységként első alkalommal kíván biztosítási tevékenységet végezni másik tagállam területén, köteles ezt a Felügyeletnek előzetesen bejelenteni és meghatározni a másik tagállamban vállalni tervezett kockázatokat.
46. Az illetékes PSZÁF a bejelentés kézhezvételétől számított egy hónapon belül tájékoztatja a másik tagállam illetékes felügyeleti hatóságát arról, hogy (a) a biztosító mely ágazatokra rendelkezik tevékenységi engedéllyel, (b) milyen ágazatokban kíván tevékenykedni a másik tagállam területén, (c) a biztosító rendelkezik-e a megfelelő szavatoló tőkével.
47. A PSZÁF a tájékoztatást köteles egyidejűleg közölni a bejelentő biztosítóval is.
48. Ha a bejelentő biztosító felépítési, irányítási, ellenőrzési rendje és pénzügyi helyzete meg felel a fogadó ország jogszabályi előírásoknak a Felügyelet az engedélyt megadja. A biztosító a tevékenységét a PSZÁF tájékoztatásának kézhezvételét követő napon kezdheti meg a másik tagállamban.

2. A biztosítási tevékenység engedélyezésének és a szakmai felelősségbiztosítási piacra lépés lehetőségének, valamint a tevékenység folytatásának feltételei Magyarországon

49. A biztosító alapításához, illetve működtetéséhez több feltétel is szükséges.

A. Személyi feltételek:

50. A biztosító vezető tisztségviselőinek meg kell felelni a törvényben előírt **erkölcsi, végzettségi követelményeknek**, meghatározott idejű **szakmai gyakorlattal** és **jó üzleti hírnévvel** kell rendelkezzenek.

B. Működési feltételeknek:

51. A biztosítónak rendelkeznie kell az üzleti tervben meghatározott biztosítási tevékenységhez igazodó, megfelelő színvonalú ügyfélszolgálati, kárrendezési tevékenység ellátására szolgáló **helyiségek** tulajdoni, használati vagy bérleti jogával. Biztosítani kell a folyamatos **nyilvántartási, adatheldolgozási és adatszolgáltatási rendszer** kiépítését, illetve a működési kockázatok csökkentését szolgáló **információs és ellenőrzési rendszert**. Továbbá megfelelő színvonalú **adatvédelmet**, irattározást, valamint a biztosítási tevékenységhez igazodó megfelelő színvonalú **ügyfélszolgálatot** és a **kárrendezést** kell működtetnie a biztosítónak.

C. Anyagi feltételek:

52. Egy újonnan alapított biztosítónak az adminisztratív szolgáltatások és az üzleti tevékenység biztosítását szolgáló szervezet felállításának költségeire a költségeket fedező pénzeszközök meglétének **hitelintézeti igazolásával** kell rendelkeznie. Ez biztosító részvénytársaság és harmadik országbeli biztosító fióktelepe esetén 100 millió forint, biztosító szövetkezet esetén 50 millió forint, míg kölcsönös biztosító egyesület esetén 1 millió forint.
53. A biztosítónak a tevékenység megkezdésekor vállalt kockázatokból adódó kötelezettségek teljesítésére ún. minimális biztonsági tőkerésszel kell rendelkezzen.
54. A törvény a minimális biztonsági tőkerész értékét biztosítási ágazatonként és szervezettípusonként állapítja meg.
55. A nem életbiztosítási ág esetén, azon részvénytársaságoknak, szövetkezeteknek és harmadik ország fióktelepeinek, amelyek általános felelősségbiztosítást kívánnak nyújtani, 3,5 millió euró minimális biztonsági tőkerésszel kel rendelkeznie.
56. Kölcsönös biztosító egyesület esetében a a minimális biztonsági tőke az fenti értékek 75 %-a.

D. Összefoglalás

57. A biztosító szervezet létrehozása **költségigényes**. Ezért komoly gazdasági perspektíva esetén van csak racionális indoka.

58. A szakmai felelősségbiztosítás a nem-életbiztosítási ágon belül, az általános felelősségbiztosítási ágazatba tartozik. Egy már működő biztosító, amennyiben nem rendelkezik az általános felelősségbiztosítási ágazat művelésére szóló engedéllyel, de a szakmai felelősségi piacra kíván belépni, az engedély megszerzése érdekében a fentiekben leírt feltételek meglétét kell bemutatni a PSZÁF-nak.

VI. Az érintett piac meghatározása

1. Az érintett piac meghatározása általában

59. Az érintett piac meghatározásának **központi kérdése** azon versengő termékek (és termelők) meghatározása, amelyek a vizsgált termékre (vagy termelőre) egy esetleges áremelése lehetőségét korlátozó versenynyomást gyakorolnak.¹ Ez a versenynyomás két irányból jöhet: az azonos területen működő más termékek, illetve termelők, valamint az adott földrajzi területen kívüli termékek, illetve termelők irányából. Ennek megfelelően, az érintett piacnak két fő vetülete van: az érintett árupiac és az érintett területi piac.² Az **érintett piac meghatározása eszköz** arra, hogy az adott vállalkozás vagy vállalkozások versenytársai beazonosíthatóvá váljanak,³ és ezáltal értékelni lehessen a piaci hatalmukat, illetve a rájuk nehezedő versenynyomást.
60. Az azonos területen működő más termékek, illetve termelők irányából két szempontból merülhet fel versenynyomás. Egyrészt, a fogyasztók számára rendelkezésre állhatnak helyettesítő termékek (az adott szükséglet kielégítésére más termék is megfelelően alkalmas; ezért a vizsgált termék értékesítése esetén figyelembe kell

¹ GVH „Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai”, 1.3. pont

² Elviekben felmerülhet egy harmadik vetület, az időbeli érintett piac. Ennek azonban általában szezonális termékek vagy a gazdasági feltételrendszer időleges és jelentős megváltozása (például olajválság) esetén van jelentősége. 77/77. sz., *Benzine en Petroleum Handelsmaatschappij BV és mások kontra Bizottság* ügyben hozott ítélet (EBHT 1978., 1513. o.), 27/76. sz. *United Brands Company és United Brands Continentaal BV kontra Bizottság* ügyben hozott ítélet (EBHT 1978., 207. o.). Tekintettel arra, hogy az érintett időbeli piac gyakorlati jelentősége elhanyagolható, a szakirodalom általában nem említi külön az időbeli piacot, mint a releváns piac meghatározásának koordinátáját. Lásd Miskolczi Bodnár Péter: A versenytörvény magyarázata. KJK-Kerszöv, Budapest, 2002. 184.; Ritter, Lennart – Braun, W. David: *European competition law: a practitioner's guide*. Kluwer Law International, Hága, 2005. 26-42. Ezzel szemben az érintett piac önálló dimenziójaként kezeli az időbeli tényezőt Rodgers, Barry – McCulloch, Angus: *Versenypolitika*. Ford.: Tóth Orsolya – Jeney Petra. In: *Az Európai Unió politikái*. Szerk.: Kende Tamás – Szűcs Tamás. Osiris, Budapest, 2001.

³ GVH 14.2. sz. elvi állásfoglalása

venni, hogy az áremelés reakciójaként a fogyasztók más termék vásárlására térnek át (**kereseti helyettesíthetőség**). A másik fegyelmező hatás azon termelők irányából merülhet fel, amelyek a releváns időpillanatban ugyan nem gyártanak olyan terméket, amely a vizsgált termékkel azonos vagy majdnem azonos módon alkalmas lehetne az adott szükséglet kielégítésére, azonban az áremelkedés hatására olyan gyorsan és különösebb költségráfordítás nélkül át tudnának állni ilyen termék előállítására, hogy ezt a lehetőséget a vizsgált termék gyártója figyelembe veszi, illetve ez a lehetőség piac magatartására fegyelmezőleg hat. Más szóval: más termelő úgy is versenynyomást gyakorolhat, hogy a releváns időpillanatban nem gyárt a fogyasztó szempontjából (keresleti szempontból) helyettesítő terméket (**kínálati helyettesíthetőség**).

61. Ennek megfelelően: az érintett árupiac meghatározása érdekében a vizsgált terméken kívül figyelembe kell venni az azt – a felhasználási célra, az árra, a minőségre és a teljesítés feltételeire tekintettel – ésszerűen helyettesítő árukat (keresleti helyettesíthetőség), továbbá a kínálati helyettesíthetőség szempontjait.⁴ Az érintett piac meghatározása érdekében a vizsgált termékből (szolgáltatásból) kell kiindulni, majd ezt bővíteni kell az ezzel versengő termékekkel (szolgáltatásokkal).
62. A keresleti helyettesíthetőség gazdasági értelemben, a **piaci realitás szintjén** kell fennálljon. Ebből kifolyólag nem elegendő, ha a termékek között fizikai hasonlóság áll fenn; az is szükséges, hogy a különböző termékek a fogyasztók szemében helyettesíthetők legyenek. A fogyasztó ugyanis a fizikai hasonlóság vagy különbözőség mellett más szempontokat is figyelembe vesz, amikor az egy termék helyett más terméket választ. Ezek a szempontok pedig elsősorban a felhasználási cél, az ár, a minőség és a teljesítési feltételek. „Nem egyszerűen fizikai azonosságról vagy akár hasonlóságról van tehát elsősorban szó, hanem arról, hogy a fogyasztó az említett szempontokra figyelemmel dönti el, hogy a kialakult piaci viszonyok és szokások szerint az egyik áru helyett a másikat szerzi-e be.”⁵
63. Az érintett piac meghatározását követően, az egyes vállalkozások piaci részesedése többféleképpen is mérhető, azonban a versenyjogban alkalmazott általános módszer az ún. értékadatok (bevételi adatok) alapján végzett számítás.

⁴ A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpv.), 14. §

⁵ Tpv. indokolása, a 11-20. §-hoz fűzött magyarázat

64. Például a **kutatás-fejlesztési megállapodások csoportmentességéről szóló 1217/2010/EU rendelet⁶ 7. cikk a) pontja értelmében** „a piaci részesedést a piaci eladási érték alapján kell kiszámítani; ha a piaci eladási értékről nem áll rendelkezésre adat, a felek piaci részesedésének megállapításához más megbízható piaci információ, így például a piaci eladás volumenén alapuló becsléseket lehet igénybe venni”; a **szakosítási megállapodások csoportmentességéről szóló 1218/2010/EU rendelet⁷ 5. cikk a) pontja értelmében** „a piaci részesedést a piaci eladási érték alapján kell kiszámítani; ha a piaci eladási értékről nem áll rendelkezésre adat, a felek piaci részesedésének megállapításához más megbízható piaci információ, így például a piaci eladás volumenén alapuló becsléseket lehet igénybe venni”; a **vertikális megállapodások csoportmentességéről szóló 330/2010/EU rendelet⁸ 7. cikk a) pont értelmében** „a szállító piaci részesedését a piaci eladások értékére vonatkozó adatok alapján kell kiszámolni, és a vevő piaci részesedését a piaci vételek értékére vonatkozó adatok alapján kell kiszámolni. Ha a piaci eladási- vagy vételi értékekről nem áll rendelkezésre adat, más megbízható piaci információ, beleértve a piaci értékesítés és vásárlás volumenét, alapuló becsléseket is fel lehet használni az érintett vállalkozás piaci részesedésének megállapítására”.
65. Ebben a vonatkozásban külön érdemes kiemelni, hogy a **biztosítási ágazatbeli megállapodások csoportmentességéről szóló 267/2010/EU rendelet⁹ 6. cikk (4) bekezdés a) pont értelmében** „a piaci részesedést a bruttó biztosítási díjbevétel alapján kell kiszámítani; ha a bruttó biztosítási díjbevételekre vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésre, más megbízható piaci információkon – beleértve a nyújtott fedezetet vagy a biztosított kockázat értékét – alapuló becslések használhatók az érintett vállalkozás piaci részesedésének meghatározásához”.
66. Az érintett **területi piac** az a terület, amelyen kívül a fogyasztó, illetve az üzletfél nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut beszerezni, vagy az áru értékesítője nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni.¹⁰ A jelen tanulmány – a bevezetőben meghatározottaknak megfelelően – az érintett árupiac kérdését vizsgálja, ezért az nem tér ki részletesen az érintett területi piac fogalmára. Ugyanakkor érdemes kiemelni, hogy a GVH

⁶ Hivatalos Lap L 335 , 18/12/2010 o. 36-42.

⁷ Hivatalos Lap L 335 , 18/12/2010 o. 43-47.

⁸ Hivatalos Lap L 102 , 23/04/2010 o. 1-7

⁹ Hivatalos Lap L 81, 30/03/2010 o. 1-7.

¹⁰ Tpv. 14. § (3) bek.

gyakorlatában a biztosítási iparágban az érintett piac, a szabályozási sajátosságokra tekintettel, általában Magyarország.

2. Hipotetikus monopolista (HMT) vagy SSNIP teszt

67. Az érintett piac meghatározásának elvi kiindulópontja, közgazdasági szempontból, a **hipotetikus monopolista teszt (HMT)** vagy más néven az **SSNIP teszt**¹¹. „A módszer szerint egy adott termékcsoport akkor minősül elkülönült releváns piacnak, ha az ezeket forgalmazó hipotetikus monopolista vállalat egy kis mértékű érdemi áremelést tartósan és profitábilisan végre tudna hajtani (a mindenkori piaci egyensúlyi árhoz képest).”¹² Leegyszerűsítve: **akkor beszélhetünk önálló érintett piacról, ha azon egy hipotetikus monopólium számára (vagyis amennyiben a terméket vagy termékcsoportot kizárólag egy vállalkozás állítaná elő) az árak kis mértékű, de érdemi emelése kifizetődő lenne.** Amennyiben ennek az elvi lehetősége fennáll, az adott piacba sorolt termékek nem helyettesíthetők megfelelő mértékben más, az érintett piacba nem sorolt termékekkel; más termékek nem tudnak érzékelhető versenynyomást kifejteni ezek vonatkozásában. Ha meghatároztuk azokat az árukat, amelyek között versenyviszony áll fenn és elhatároltuk őket azoktól az áruktól, amelyek ezek vonatkozásában ilyen versenynyomást nem tudnak kifejteni, lehatároltuk a verseny igazi terepét, azt az arénát, amelynek összefüggésrendszerében az érintett vállalkozás vagy vállalkozások működnek.¹³
68. Az **érintett piac meghatározása** a HMT értelmében egy **több lépcsőből álló folyamat**. Első lépésben a lehetséges **legszűkebb piacmeghatározásból kell kiindulni**, és ezen szűk árupiac vonatkozásában kell megvizsgálni, hogy profitábilis lenne-e egy hipotetikus monopolista számára (vagyis ha ezen a piacon csak egy vállalkozás lenne jelen) az árak kis mértékű, de érdemi és tartós emelése. Más szóval: **az áremelésből származó többletbevétel nagyobb-e, mint az áremelés következtében a termék fogyasztásával felhagyó fogyasztók miatti bevétel-kiesés.** Amennyiben ez az áremelés profitábilisan végrehajtható, a vizsgálódás véget is érhet, az érintett árupiac ennél a körnél nem tágabb, vagyis megtaláltuk az érintett piacot. Amennyiben egy hipotetikus monopolista nem tudna profitábilisan végrehajtani egy ilyen áremelést, akkor ki kell bővíteni a termékkört, vagyis a

¹¹ Small but Significant and Non-transitory Increase in Price

¹² GVH „Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai”, 5. pont

¹³ Lásd Nagy Csongor István: A közösségi és a magyar kartelljog kézikönyve. HVG-Orac, Budapest, 2008. 250-266.

vizsgálódásba bele kell foglalni a legközelebbi helyettesítő terméket, illetve termékeket. Ezt mindaddig meg kell tenni, amíg a kibővített termékkör vonatkozásában az áremelés profitábilisan végrehajtható.

69. Hangsúlyozni kell, hogy a HMT teszt „nem szükségszerűen egy szigorúan statisztikai (ökonometriai) értelemben végrehajtott keresletbecslési folyamatot jelent, hanem sokkal inkább egy olyan gondolkodási keretet, amely a közgazdaságilag is megalapozott piacmeghatározást segíti.”¹⁴ A teszt alkalmazásához szükséges input adatok, a spekulatív kérdésselvetésnek köszönhetően, gyakran nem állnak rendelkezésre, ezért a HMT teszt rendszerint inkább egy **megközelítési mód, illetve elemzési keret**, mint konkrétan alkalmazható számítási képlet.
70. Hangsúlyozni kell, hogy a HMT esetén a kis mértékű, de érdemi áremelés a mindenkor piaci egyensúlyi árhoz képest történő áremelést jelenti. Amennyiben a piacon az ár, erőfölényes helyzetre vagy vállalkozások közötti versenyellenes együttműködésre tekintettel, már eleve magasabb mint a működő verseny esetén érvényesülő ár (vagyis a piaci kereslet és kínálat által meghatározott egyensúlyi ár), akkor a HMT teszt során ez az ár nem vehető figyelembe. Ilyen esetekben ugyanis torz eredményre vezetne, ha a vizsgálat a piacon ténylegesen érvényesülő árból indulna ki, mivel az erőfölényes vállalkozás, vagy az egymással együttműködő (kartellező) vállalkozások monopolárazást valósítanak meg, ami magasabb mint a versenyár. Ilyenkor a lehető legnagyobb profit érdekében egy tökéletesen árazó monopolista addig a pontig emeli az árat, amíg az ár és a mennyiség szorzata el nem éri a lehetséges maximumot; vagyis az ár további növelése kisebb többletbevételt eredményezne, mint az a veszteség, amely abból fakad, hogy egyes fogyasztók a termék fogyasztásával felhagynak. Mivel a monopolár már eleve úgy kerül meghatározásra, hogy ehhez képest áremelés profitábilisan nem hajtható végre, ez az ár nem használható a HMT teszt alkalmazása során. Ezzel szemben abból az árból lehetne kiindulni, amely versenykörülmények között érvényesülne azzal, hogy ennek megállapítása általában igencsak körülményes.¹⁵
71. Hangsúlyozni kell: **az érintett piac meghatározása nem öncél, hanem a tényleges versenyhelyzet felmérésének eszköze.**¹⁶ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról értelmében: „a piac meghatározásának alapvető célja azoknak, a verseny által

¹⁴ GVH „Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai”, 7. pont

¹⁵ Lásd *Cellophane*, 351 U.S. 377, 76 S.Ct. 994, 100 L.Ed.1264.

¹⁶ Lásd GVH: Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai. 1.2. pont

támasztott korlátoknak a rendszerezett módon történő azonosítása, amelyekkel az érintett vállalkozások szembenéznek. A piac meghatározásának – mind a termékek szintjén, mind a földrajzi dimenziójában – az a célja, hogy beazonosítsa a vállalkozás azon tényleges versenytársait, amelyek képesek korlátozni e vállalkozások magatartását, és megakadályozni azokat abban, hogy a tényleges verseny kényszerítő erejétől függetlenül viselkedjenek.”¹⁷ Az érintett piac meghatározása a vizsgált, versenyjogi relevanciával bíró magatartás jellegétől függ.¹⁸ Ugyanezt a tételt mondta ki a Versenytanácsa a Vj-66/2006. sz. *BAU ART* ügyben: „az érintett piac meghatározása a versenyfelügyeleti eljárásban nem cél, hanem eszköz a vizsgálat tárgyát képező cselekményt megvalósító vállalkozás(ok) versenytársainak beazonosításához.”¹⁹

3. Kínálati helyettesíthetőség

72. **A szakmai felelősségbiztosítások szempontjából a piacmeghatározás során elsősorban a kínálati helyettesíthetőség szempontja tekinthető kulcskérdésnek**, mivel keresleti oldalról az egyes szakmák számára kínált felelősségbiztosítási termékek vélelmezhetően nem helyettesítői egymásnak. Részletesebben vizsgálandó tehát, hogy más biztosítók piacra lépési lehetőségének lehet-e fegyelmező hatása (versenynyomás) az adott szakmai felelősségbiztosítási terméket már nyújtó biztosítókra nézve. Ebben a vonatkozásban elsősorban a valamilyen szakmai felelősségbiztosítást nyújtó biztosítokat kell figyelembe venni, azonban vizsgálni kell a kínálati helyettesíthetőség kérdését olyan biztosítók vonatkozásában is, amelyek nincsenek jelen a szakmai felelősségbiztosítások piacán.

73. A fentiekben kifejtetteknek megfelelően, a keresleti helyettesíthetőség mellett az érintett piac meghatározásához figyelembe kell venni a kínálati helyettesíthetőséget. Ennek lényege: **képesek-e az egyik szakma számára felelősségbiztosítási terméket nem kínáló biztosítók – amelyek nyújthatnak szakmai felelősségbiztosítást más szakmák számára, de elképzelhető, hogy egyáltalán nem nyújtanak szakmai felelősségbiztosítást – viszonylag rövid idő alatt és különösebb költségráfordítás nélkül megjelenni ezen a szakmai felelősségbiztosítási piacon,**

¹⁷ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 2. pont

¹⁸ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 12. pont

¹⁹ 28. bek.

ezáltal érdemi versenynyomást fejtve ki az ott már jelen lévő biztosítókra, illetve azok magatartására. Ilyen fegyelmező hatás csak akkor áll fenn, ha a piacra lépés viszonylag rövid idő alatt végrehajtható, az adott biztosítók érdekeltek (ösztönöztek) a piacra lépésben, ideértve annak feltételét, hogy gazdaságilag ésszerű a részükről, akár rövid távon is, a piacra lépés.

74. Amennyiben más termelők a termék előállítására belátható időn belül (azonban a rövid időnél hosszabb időn belül) tudnak átállni, akkor **lehetséges versenytársaknak** minősülhetnek és a piac meghatározása során nem veendő figyelembe. A versenyjogi elemzés során a lehetséges versenyt csak az érintett piac meghatározását követően kell figyelembe venni.
75. „Valamely vállalkozás akkor tekintendő a másik potenciális versenytársának, ha – megállapodás hiányában – a relatív árak kismértékű, de tartós emelkedése esetén valószínű, hogy az első vállalkozás rövid időn belül vállalja az azon érintett piacra való belépéshez szükséges kiegészítő beruházásokat vagy más szükséges átállási költségeket, amelyen a másik vállalkozás tevékenykedik.”²⁰ A lehetséges (potenciális verseny) jelentősége és súlya egyéb körülményektől, így elsősorban a piacra lépés feltételeitől függ.²¹ Ettől függetlenül a lehetséges versenynek fontos szerepe van a piacmeghatározást követő versenyjogi elemzésben, például a piaci verseny intenzitásának megállapításában.
76. A potenciális verseny vizsgálata esetén egy vállalkozás akkor tekinthető lehetséges versenytársnak, ha tényleges piacra lépése életszerű, reális perspektíva, nem elegendő, ha a piacra lépés pusztán elméleti lehetőség.²²
77. Az adott eset jogi és gazdasági körülményeitől függ, hogy **mi minősül „rövid időnek” a potenciális verseny szempontjából. A kutatás-fejlesztési megállapodások csoportmentességéről szóló 1217/2010/EU rendelet, valamint a szakosítási megállapodások csoportmentességéről szóló 1218/2010/EU rendelet értelmében ez nem több mint három év.**

²⁰ Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról. Hivatalos Lap C 2011.01.14. 1-72. o. 10. pont

²¹ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 24. pont

²² Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról. Hivatalos Lap C 11, 14/01/2011 o. 1-72. 10. pont; A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 24. pont

78. **A kutatás-fejlesztési megállapodások csoportmentességéről szóló 1217/2010/EU rendelet²³ 1. cikk (1) bekezdés t) pontja értelmében a potenciális versenytárs** „olyan vállalkozás, amelyről reálisan – tehát nem pusztán elméleti lehetőségként – feltételezhető, hogy a kutatás-fejlesztési megállapodás hiányában a relatív árak kismértékű, de tartós emelkedése esetén legfeljebb három éven belül vállalná az olyan termék, technológia vagy eljárás kínálatához szükséges többletberuházásokat vagy egyéb szükséges átállási költségeket, amely a szerződés szerinti termékkel vagy technológiával továbbfejleszthető vagy helyettesíthető az érintett földrajzi piacon”. **A szakosítási megállapodások csoportmentességéről szóló 1218/2010/EU rendelet²⁴ 1. cikk (1) bekezdés t) pontja értelmében a potenciális versenytárs** „olyan vállalkozás, amelyről reálisan – tehát nem pusztán elméleti lehetőségként – feltételezhető, hogy a szakosítási megállapodás hiányában a relatív árak kismértékű, de tartós emelkedése esetén legfeljebb három éven belül vállalná az érintett piacra lépéshez szükséges többletberuházásokat vagy egyéb szükséges átállási költségeket”.
79. Kínálati helyettesíthetőség jellemzően akkor áll fenn, amikor a vállalkozások egy termékfajtába tartozó különféle minőségű vagy típusú termékeket forgalmaznak, azonban ezek a terméktípusok keresleti szempontból nem helyettesítői egymásnak (különben ezek a termékek a keresleti helyettesíthetőség okán amúgyis azonos érintett piacba tartoznának).²⁵ A biztosítási szektorban különösen relevánsnak tűnik ez a feltétel, mivel a különböző biztosítási termékek, bár keresleti szempontból nem helyettesítői egymásnak, azonos termékkörbe tartoznak. Ezért **a biztosítási szektor vonatkozásában különösen fontos a kínálati helyettesíthetőség vizsgálata.**
80. **A kínálati helyettesíthetőség vizsgálata esetén a központi kérdés:** léteznek-e olyan vállalkozások, amely a kérdéses terméket a releváns időpillanatban nem termelik, azonban erre rövid időn alatt átállni képesek, anélkül, hogy jelentősebb költségeket és kockázatokat vállalnának. „Ha a kínálati oldali helyettesíthetőség csak a meglévő dologi eszközök és immateriális javak jelentős módosításával, komoly pótberuházásokkal, a stratégiai döntések mélyreható változtatásával vagy nagyobb határidőcsúszással

²³ Hivatalos Lap L 335 , 18/12/2010 o. 36-42.

²⁴ Hivatalos Lap L 335 , 2010.12.18. 43-47. o.

²⁵ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 21. pont

lehetséges”, akkor nem vehető figyelembe a piac meghatározása során.²⁶

81. Kínálati helyettesíthetőség akkor áll fenn, ha az súlyát tekintve **ugyanolyan versenynyomást jelent a terméket már előállító vállalkozások számára, mint amelyet az ezt a terméket a releváns időpillanatban már ténylegesen előállító vállalkozások kiváltak;**²⁷ csak akkor beszélhetünk kínálati helyettesíthetőségről, amennyiben annak a versenymagatartást fegyelmező hatásai „ugyanolyan hatékonyak és közvetlenek, mint a keresleti helyettesíthetőség hatásai.”²⁸
82. Kínálati helyettesíthetőség akkor áll fenn, ha „a szállítók a relatív árak kismértékű, de tartós változásaira adott válaszként át tudják állítani a termelést az érintett termékekre és rövid távon forgalomba tudják hozni azokat jelentős pótlólagos költségek vagy kockázatok nélkül.”²⁹ A „**rövid táv**” alatt olyant időtartamot kell érteni, „amely **nem jár a meglévő dologi eszközök és immateriális javak jelentős korrekciójával.**”³⁰
83. A rövid távú átállás képessége (**átállás fizikai képessége**), valamint a pótlólagos költségek vagy kockázatok hiánya (**átállás gazdasági ösztönzöttsége**) esetén, a kínálati helyettesíthetőségnek (többlettermék piacra kerülési lehetőségének) fegyelmező hatása lesz azon vállalkozások verseny megtartására, amely a kérdéses terméket a releváns időpillanatban tényleges előállítják, és ez a hatás – hatékonyságát és közvetlenségét tekintve – a keresleti helyettesítés hatásával egyenértékű lesz.³¹
84. A biztosítási termékek szempontjából vizsgált kínálati helyettesíthetőség kontextusában nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a rövid idő alatti átállás követelménye nem pusztán azt jelenti, hogy más vállalkozások a termék előállítására rövid idő alatt fizikai értelemben képesekké tudnak válni, hanem azt is, hogy a termék

²⁶ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 23. pont

²⁷ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 20. pont; GVH „Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai”, 8.1. pont

²⁸ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 20. pont

²⁹ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 20. pont

³⁰ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 4. lábjegyzet

³¹ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 20. pont

hatásos értékesítéséhez szükséges intézkedések (szellemi javak előállítása) ilyen rövid idő alatt megvalósíthatók.³²

Elképzeltető, hogy ugyan a vállalkozás fizikai értelemben hamar át tud állni más termékek gyártására, azonban magához a piacra lépéshez ez nem elegendő, mivel a termék értékesítésének megkezdése költség- és időigényes szervezést vagy promóciót igényel (például értékesítési rendszer megszervezése, reklámok, márka ismertségének és elismertségének kialakítása, forgalmazás megszervezése). Amennyiben a piacosításnak ilyen többlet idő- és költségigénye van, nem beszélhetünk kínálati helyettesíthetőségről.

85. Ennek megfelelően, a kínálati helyettesíthetőség megállapítása érdekében vizsgálni kell, hogy áremelkedés esetén **átállnának-e a potenciálisan szóba jöhető termelők az adott termék gyártására.** Egyrészt, vizsgálandó, hogy ezek a termelők **képesek-e rövid idő alatt átállni** a vizsgált termék előállítására. Az átállási képesség vizsgálata azonban önmagában nem elegendő. Másrészt, azt is vizsgálni kell, hogy vajon ezek a vállalkozások **ösztönöztek lennének-e** a termelés átállítására áremelés esetén.³³
86. Az **átállási idő** a kínálati helyettesíthetőség központi kérdése; amennyiben ugyanis az átállás hosszabb időt vesz igénybe, akkor az nem kínálati helyettesíthetőségnek, hanem lehetséges (potenciális) versenynek tekintendő. A GVH „Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai” c. szakpolitikai dokumentuma szerint a **fél évet vagy egy évet meghaladó átállási idő esetén már általában nem beszélhetünk kínálati helyettesíthetőségről**; az ilyen időtávban belépésre képes vállalkozásokat potenciális versenytársnak kell tekinteni.³⁴
87. **Összegzésképpen** megállapítható, hogy keresleti szempontból egymással nem helyettesíthető termékek esetén, az érintett piac meghatározása szempontjából, akkor beszélhetünk kínálati helyettesíthetőségről, ha az adott termék előállítására a releváns időpillanatban az ilyen terméket nem termelő vállalkozások **rövid idő alatt és jelentősebb költségek és kockázatok nélkül át tudnak állni, amennyiben az árak kis mértékben, de érzékelhetően és tartósan emelkednek.** A kínálati helyettesíthetőség során azt kell megállapítani, hogy az átállásra képes termelők a releváns időpillanatban **valódi versenynyomást jelentenek-e** az adott

³² Lásd A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), Hivatalos Lap C 372, 1997.12.09. o. 5-13. 23. pont

³³ GVH „Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai”, 8.2. pont

³⁴ GVH „Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai”, 8.3. pont

terméket már előállító vállalkozásokra, és ezáltal azok piaci magatartásuk kialakítása (így elsősorban áraik meghatározása) során ezeket az átállni képes termelőket, illetve azok várható magatartását tényleges figyelembe veszik. Amennyiben az átállni képest termelők részéről nem áll fenn ilyen közvetlenül fegyelmező versenynyomás, kínálati helyettesíthetőségről nem, legfeljebb potenciális versenyről beszélhetünk.

88. A kínálati helyettesíthetőség esetében egyaránt vizsgálni kell, hogy más termelők az átállásra **rövid idő alatt fizikailag képesek-e**, valamint erre, a pótlólagos költségek vagy kockázatok hiánya vagy csekély súlya miatt, **gazdaságilag ösztönzöttek-e**.
- A **félévet, illetve egy évet meghaladó átállási idő** már általában nem tekinthető megfelelően rövidnek.
 - Nemcsak a vállalkozások átállási képességét, vagyis az átállás fizikai lehetőségét kell figyelembe venni, hanem azt is, hogy a vállalkozás az árak kis mértékű, de érzékelhető és tartós emelkedése esetén ösztönzött-e az átállásra. Az **ösztönzöttség feltétele** valószínűleg nem teljesül jelentős pótlólagos költségek vagy kockázatok esetén, például, ha az átállási költségek megtérülése nem várható, a vállalkozásnak az átállás érdekében jelentős elsüllyedt költségei merülnek fel (azok nem térülnek meg, amennyiben a vállalkozás az adott termék termelésével a későbbiekben felhagy), illetve ha a termék előállítása csak egy adott kibocsátási szint felett rentábilis, és a szűk keresletre tekintettel a vállalkozás számára ennek a értékesítési volumennek az elérése nem várható.

4. Az érintett piac meghatározása a biztosítási szektort érintő versenyügyekben

89. A GVH és az Európai Bizottság több ügyben foglalkozott az érintett piac meghatározásának kérdésével a biztosítási iparágban, azonban sajnos ritka a kifejezetten a szakmai felelősségbiztosításokkal foglalkozó határozat. Ezért különösen indokolt a biztosítási szektorral általánosságban foglalkozó határozatokban alkalmazott piacmeghatározás vizsgálata, mivel az a szakmai felelősségbiztosítások tekintetében is hasznos iránymutatással szolgálhat. Ennek megfelelően, első lépésben a piacmeghatározással kapcsolatos, a **biztosítási szektorral általánosságban foglalkozó versenyjogi gyakorlat** kerül elemzésre, ezt követi a **kifejezetten a szakmai felelősségbiztosítási termékekkel kapcsolatos korlátozott gyakorlat** vizsgálata; a következtetések mind az egész biztosítási

szektorra általában vonatkozó, mind a kifejezetten a szakmai felelősségbiztosításra vonatkozó gyakorlaton alapulnak.

A. A piacmeghatározás gyakorlata a biztosítási szektorban általában

90. A **GVH több határozatában** foglalkozott a biztosítási szektorral, azonban számos esetben nem vizsgálta részleteiben a piacmeghatározás kérdését, mivel a tényállás versenyjogi értékelése ennek hiányában is elvégezhető volt. A piacmeghatározás kérdésével érdemben foglalkozó határozatokból megállapítható, hogy a biztosítási szektor esetében, **az érintett piac meghatározása során, alapvetően a fedezett kockázatokból kell kiindulni, majd ezt a képet árnyalhatja a kínálati helyettesíthetőség.**
91. A Vj-98/2002. sz. *Generali és társa* ügyben a Versenytanács a biztosítási piac alábbi szegmenseit határozta meg, amelyek egyfajta **általános piacmeghatározásnak** is tekinthetők: életbiztosítás, gépjármű-biztosítás, szállítmánybiztosítás, tűz és elemi kár és egyéb vagyoni kárbiztosítás, általános felelősségbiztosítás és balesetbiztosítás.
92. A **gépjármű-kárral kapcsolatos biztosítások** vonatkozásában, a Versenytanács korábbi ügyeiben a casco biztosítások és a gépjármű-felelősségbiztosítás piacát külön piacnak tekintette.³⁵ A Vj-51/2005. sz. *Allianz/Generali* ügyben azonban, a korábbi gyakorlattal ellentétben, arra a következtetésre jutott, hogy ugyan a casco biztosítás és a gépjármű-felelősségbiztosítás keresleti oldalról nem helyettesítője egymásnak, kínálati oldalról fennáll a helyettesíthetőség, ezért a két termékkör egy érintett piacban a gépjármű-biztosítások piacába sorolandó.
93. A Vj-48/1999. sz. *Hungária Biztosító* ügyben a Versenytanács önálló érintett árupiacnak tekintette a **vagyonbiztosítást**.
94. A Versenytanács megközelítése összhangban van az európai versenyjogi gyakorlattal.
95. Az **Európai Bizottság gyakorlatában** a biztosítási szektor **három szegmensét** különböztette meg egymástól: életbiztosítás, nem-élet biztosítás, és viszontbiztosítás.³⁶

³⁵ Lásd például Vj-65/1998. sz. *ÁB-EGON Általános Biztosító Rt* ügy, Vj-66/1998. sz. *Hungária Biztosító* ügy, Vj-72/1998. sz. *Hungária Biztosító* ügy.

³⁶ Lásd például COMP/M.5925 *Metlife / Alico / Delam* ügy, 9. pont; COMP/M.6217 *Baloise Holding / Nateus / Nateus Life* ügy, 10. pont; Comp/M.4284 *AXA/Winterthur* ügy, 7.;

96. **Keresleti oldalról** mind az élet, mind a nem-élet szegmens elviekben **annyi áru piacra osztható, ahány fedezett kockázat van**, mivel a termékjellemzők, a kockázati prémiumok és a termékek célja eltérő és a fogyasztó szempontjából nincs a különböző kockázatok biztosítása között helyettesíthetőség.³⁷
97. Így például a **nem élet szegmensben külön áru piacba tartozhat** a gépjármű-, a tűz-, a fuvar-, az egészség-, a vagyon-, az általános felelősség-, a jogvédelmi, az üzemi baleseti biztosítás és a hitelbiztosítás.³⁸ Ugyanakkor a piac pontos meghatározása, illetve a piacok elhatárolása az Európai Bizottság joggyakorlatában árnyalataiban esetről esetre változik.³⁹
98. Ezzel összhangban érdemes utalni rá, hogy például az **olasz versenyhatóság** is több határozatában kimondta, hogy általában mindegyik kockázat-kategória önálló áru piacnak tekintendő, mivel a különböző kockázatok fedező biztosítási termékek nem tekinthetők egymás helyettesítőinek.⁴⁰
99. Ugyanakkor az Európai Bizottság joggyakorlatában azt is hangsúlyozta, hogy a **kínálati helyettesíthetőség** tágabb piacmeghatározáshoz is vezethet bizonyos kockázattípusok esetén: így különböző kockázatok biztosítása azonos áru piacba tartozhat, mivel kínálati oldalról a különböző kockázatok biztosításának feltételei igencsak hasonlóak és a legtöbb biztosító társaság számos kockázat vonatkozásában nyújt biztosítási fedezetet.⁴¹

COMP/M.5083 - *Groupama / OTP Garancia* ügy, 9. pont; *Case No COMP/M.5010 – Berkshire Hathaway / Munich Re / Gaum* ügy, 22. pont

³⁷ COMP/M.6217 *Baloise Holding / Nateus / Nateus Life* ügy, 11. pont; COMP/M.5925 *Metlife / Alico / Delam* ügy, 10. pont, COMP/M.5083 *Groupama / OTP Garancia* ügy, 10. pont, COMP/M.5010 *Berkshire Hathaway / Munich RE / GAUM* ügy, 23. pont; Comp/M.4284 *AXA/Winterthur* ügy, 8. pont; COMP/M.5010 – *Berkshire Hathaway / Munich Re / Gaum* ügy, 23. pont

³⁸ Comp/M.4284 *AXA/Winterthur* ügy, 8. pont; COMP/M.5083 - *Groupama / OTP Garancia* ügy, 12. pont; COMP/M.5925 *Metlife / Alico / Delam* ügy, 12. pont

³⁹ COMP/M.6217 *Baloise Holding / Nateus / Nateus Life* ügy, 16. pont; COMP/M.5083 - *Groupama / OTP Garancia* ügy, 12. pont

⁴⁰ Lásd Italian Antitrust Authority, decision of 26 October 1994, Assicurazioni rischi agricoli; Roberto Bonsignore, Case Comment – Italy: aviation insurance – competition law. In: International Insurance Law Review 1996. G142.; Paolisa Nebbia: International Insurance Law Review 1995. 331, 333.

⁴¹ COMP/M.6217 *Baloise Holding / Nateus / Nateus Life* ügy, 12. pont. Lásd COMP/M.5925 *Metlife / Alico / Delam* ügy, 10. pont, Comp/M.4284 *AXA/Winterthur* ügy, 9. pont; COMP/M.5083 - *Groupama / OTP Garancia* ügy, 10. pont; COMP/M.5010 – *Berkshire Hathaway / Munich Re / Gaum* ügy, 23. pont

100. A magyar piac vonatkozásában különösen érdekes az Európai Bizottság **COMP/M.5083 - Groupama / OTP Garancia ügyben** hozott határozata, mivel azt egy vállalkozások közötti magyarországi összefonódással (fúzióval) kapcsolatos ügyben hozta, és ennek során kifejezetten vizsgálta a **magyar biztosítási piacot**. A bizottsági határozat szerint a Bizottság által lefolytatott piacvizsgálat, a magyar piac szabályozási és nem-szabályozási sajátosságaira tekintettel, nagyrészt az **alábbi felosztást támasztotta alá a magyar nem-élet biztosítási piac vonatkozásában**: gépjármű biztosítás, tűzbiztosítás, fuvarbiztosítás, egészségbiztosítás, vagyonbiztosítás, általános felelősségbiztosítás, balesetbiztosítás, jogvédelmi biztosítás, kezesség és garancia, hitelbiztosítás, különböző pénzügyi veszteségek, assistance és temetkezési biztosítás.⁴²
101. Ugyanakkor a Bizottság határozatában arra is utalt, hogy **kérdőíves piacvizsgálata során számos válaszadó azt jelezte: nem szükséges a magyar nem-élet biztosítási piacot alszegmensekre osztani**.⁴³
102. A Bizottság végül azt mondta ki, hogy a pontos piacmeghatározás kérdése nyitva hagyható, mivel az összefonódás egyik piacmeghatározási változat esetén sem vetett fel versennyel kapcsolatos aggályokat (vagyis az összefonódás attól függetlenül engedélyezhető volt, hogy a piacok szűken vagy tágan kerülnek meghatározásra).⁴⁴

B. A piacmeghatározás gyakorlata a szakmai felelősségbiztosítások vonatkozásában

103. A Vj-173/2005. sz. Allianz és társai ügyben a Versenytanács érintett piacként az egészségügyi szolgáltatások nyújtása során okozott károkért való felelősség vonatkozásában előírt **biztosításkötési kötelezettség teljesítésére szolgáló felelősségbiztosítási termékek piacát** definiálta, azzal, hogy a piac nem tekinthető homogénnek. A Versenytanács az eltérő versenyfeltételekre tekintettel megkülönböztette egymástól a (kórházak, klinikák által nyújtott) fekvőbeteg-ellátásra, és a nem fekvőbeteg-ellátásra vonatkozó felelősségbiztosítási termékek alpiacait.⁴⁵

⁴² COMP/M.5083 - Groupama / OTP Garancia ügy, 13. pont

⁴³ COMP/M.5083 - Groupama / OTP Garancia ügy, 13. pont 7. lábjegyzet

⁴⁴ COMP/M.5083 - Groupama / OTP Garancia ügy, 13. pont

⁴⁵ 107. pont

- 104.A fekvőbeteg-ellátás keretében végzett és a nem fekvőbeteg-ellátás keretében végzett egészségügyi szolgáltatásokra vonatkozó felelősségbiztosítási termékek között nincs keresleti helyettesíthetőség és a két alpiacon a versenyfeltételek sem tekinthetők homogénnek.⁴⁶
- 105.A Versenytanács határozata, bár említi a kínálati helyettesíthetőséget a piac meghatározása során figyelembe veendő szempontok között,⁴⁷ sajnos nem vizsgálja kifejezetten a kínálati helyettesíthetőség fennállását, vagy annak hiányát, így nem derül ki, hogy a fekvőbeteg-ellátásra, és a nem fekvőbeteg-ellátásra vonatkozó felelősségbiztosítási termékek közötti átállás időigénye, illetve a biztosítók ösztönzöttsége az árak érdemi és tartós emelkedése esetén ebben az ügyben miért nem volt elegendő a kínálati helyettesíthetőség megállapításához.
- 106.A COMP/M.4055 *Talanx/Gerling* ügyben az Európai Bizottság a **gyógyszergyártó vállalkozások felelősségbiztosítását külön árupiacba sorolta**. A Bizottság szerint az ilyen felelősségbiztosítások számos sajátossággal rendelkeznek, amelyek elhatárolják őket a más ipari szektorok számára kínált felelősségbiztosításoktól. A gyógyszerek miatti termékfelelőség jelentős kárpotenciált hordoz magában, a károk kései felmerülésének lehetősége jelentős, és az évekig tartó gyógyszerhasználat miatt bizonytalan lehet a káresemény idejének, illetve annak megállapítása, hogy az a biztosítási kötvény futamideje alatt történt-e. A kockázatbecslés gyógyszerészeti ismereteket igényel. Részben a jelentős kárpotenciálnak köszönhetően, sokkal korlátozottabban állnak rendelkezésre viszontbiztosítási kapacitások, mint más szektorok esetén. Ezen okokból kifolyólag csupán néhány biztosító van jelen a gyógyszereszektorban, és a gyógyszergyáraknak szóló felelősségbiztosítások egy elkülönült árupiacot alkotnak.⁴⁸
- 107.A szakmai felelősségbiztosításokkal kapcsolatos piacmeghatározás szempontjából különösen releváns a **német *Versicherungsgemeinschaft* ügy**, amelyben a német versenyhatóság (*Bundeskartellamt*) és a német bíróság kifejezetten és részletesen foglalkoztak a piacmeghatározás kérdésével a könyvvizsgálók szakmai felelősségbiztosítása tekintetében. Míg a *Bundeskartellamt* a könyvvizsgálói szakmai felelősségbiztosításokat önálló árupiacként határozta meg, a bírósági felülvizsgálat során a düsseldorfi tartományi felsőbbbíróság (*OLG Düsseldorf*) úgy ítélte meg, hogy az érintett árupiac ennél tágabb, és a könyvvizsgálói

⁴⁶ 108-109. pont

⁴⁷ 105. pont

⁴⁸ 14. pont

felelősségbiztosítások legalább az ügyvédi, közjegyzői, adótanácsadói és gazdasági tanácsadói felelősségbiztosításokkal azonos árupiacba tartoznak.⁴⁹ Az *OLG Düsseldorf* az ítéletet elleni jogorvoslatot a német versenykorlátozások elleni törvény (*GWB*)⁵⁰ 74. § (2) bekezdés alapján kizárta; a jogorvoslat kizárását megtámadták a német legfelsőbb bíróság (*Bundesgerichtshof*) előtt, ezt a jogorvoslati kérelmet azonban a *Bundesgerichtshof* elutasította;⁵¹ ennek megfelelően a *Bundesgerichtshof* nem vizsgálta érdemben az érintett piac meghatározásának kérdését. Ebben az ügyben tehát a német versenyhatóság és bíróság kifejezetten és részletesen foglalkozott a jelen tanulmány tárgyát jelentő piacmeghatározási kérdéssel, azonban ki kell emelni, hogy a német piac jellemzői eltérhetnek a magyar biztosítási szektortól, ezér a német piac vonatkozásában levont következtetés csupán az eltérések figyelembe vételével adaptálható a magyar realitásokhoz.

108. **A *Bundeskartellamt* határozatában az árupiacot a könyvvizsgálók számára nyújtott szakmai felelősségbiztosítási termékeként**, a területi piacot pedig Németországgént határozta meg. Az érintett árupiac ennél tágabb, az ügyvédi, a közjegyzői, az adótanácsadói és a gazdasági tanácsadói szakmákat is átfogó meghatározását, különösen az eltérő szakmai szabályozások és törvényi követelmények miatt, nem látta lehetségesnek. A **kínálati helyettesíthetőséget** az átállási nehézségekre (az átállási „rugalmasság” hiányára) tekintettel nem látta megállapíthatónak. Ebből a szempontból döntő jelentőségűnek tekintette, hogy a könyvvizsgálókkal kapcsolatos kockázatok a csekély kockázatkiegyenlítés és a magas felelősségi kockázatok miatt nehezen kalkulálhatók, a károk kései felmerülésének lehetősége jelentős és magasak a piacra lépési kockázatok. Emellett a más szakmai felelősségbiztosítási termékek nyújtására történő átállás, elsősorban a kárigények intézése érdekében, specializált munkaerőt igényel, azonban ennek jelentős a költségigénye és rövid idő alatt nem megvalósítható.⁵²

109. Az *OLG Düsseldorf* megalapozatlannak találta a *Bundeskartellamt* árupiac-meghatározását: álláspontja szerint **az érintett árupiac a könyvvizsgálói felelősségbiztosítási piacnál tágabb, legalább még az ügyvédi, a közjegyzői, az adótanácsadói és a gazdasági**

⁴⁹ Oberlandesgericht Düsseldorf, VI-Kart 11/07 (V) (2008. szeptember 17.)

⁵⁰ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen

⁵¹ *Bundesgerichtshof*, KVR 57/08 (2009. június 23.)

⁵² *Bundeskartellamt* B4 – 31/05 (Versicherungsgemeinschaft für das wirtschaftliche Prüfungs- und Treuhandwesen, Allianz Versicherungs-AG, AXA Versicherung AG, R+V Allgemeine Versicherung AG, Victoria Versicherung Aktiengesellschaft)

tanácsadói szakmai felelősségbiztosításokat is magában foglalja.⁵³

110. Az *OLG Düsseldorf* megállapította, hogy az egyes szakmai felelősségbiztosítási termékek között **nem áll fenn keresleti helyettesíthetőség**,⁵⁴ a keresleti helyettesíthetőség vizsgálata alapján levont következtetést azonban korrigálni kell az egyes termékek közötti **átállási „rugalmassággal”**, és ennek eredményeként egységes árupiac határozható meg az ügyvédi, a közjegyzői, az adótanácsadói és a gazdasági tanácsadói szakmai felelősségbiztosítások tekintetében.⁵⁵ Az egyes szakmai felelősségbiztosításokat nyújtó biztosítók rövid távon és elfogadható költségráfordítással reagálni tudnának arra, ha az egyik szakmai felelősségbiztosítás díjai (kockázati prémiumai) növekednének, és rövid idő alatt át tudnának állni ennek a szakmai felelősségbiztosítási terméknek a nyújtására. Ebben a vonatkozásban az kell vizsgálni, hogy a kérdéses biztosítási termék kifejlesztésének és forgalmazásának előfeltételei fennállnak-e, illetve gyorsan kifejleszthetők-e.⁵⁶
111. A biztosítók szempontjából az ügyvédi, közjegyzői, adótanácsadói és gazdasági tanácsadói szakmai felelősséggel kapcsolatos **kockázatok nagymértékben hasonlóak**. Ez következik különösen a biztosítási feltételek tartalmi kialakításából, a forgalmazás, a szerződéskötés, a kárigények intézése, valamint a munkavállalók ehhez szükséges szaktudása vonatkozásában fennálló párhuzamokból.⁵⁷
112. Az *OLG Düsseldorf* **pontonként** cáfolta a *Bundeskartellamt* által a kínálati helyettesíthetőség hiányának alátámasztására felsorakoztatott érveket.
113. Egyrészt, ugyan a jogszabály által megkövetelt felelősségbiztosításokkal szembeni törvényi követelmények az egyes szakmák vonatkozásában eltérőek, **az egyes szakmák számára kínált felelősségbiztosítási termékek feltételei lényegében csak a szakmaspecifikus kockázatok leírása, a biztosítási fedezet összege és az önrész tekintetében különböznek egymástól**.⁵⁸ Az *OLG Düsseldorf* értelmezése szerint a kínálati helyettesíthetőséget támasztotta alá, hogy számos

⁵³ 33. pont

⁵⁴ 38. pont

⁵⁵ 41. és 44. pont

⁵⁶ 43. pont

⁵⁷ 48. pont

⁵⁸ 50. pont

biztosító az ügyvédi, a közjegyzői, az adótanácsadói és a gazdasági tanácsadói szakmai felelősségbiztosítási piacok közül többön is jelen volt. Ez a szempont azért is érdekes, mert az érintett piac meghatározását a nemzeti piac valós feltételeire tekintettel kell elvégezni, és a magyar piac ebben a tekintetben részben eltérhet a némettől. A német szakmai felelősségbiztosítási piacon jelen lévő 15 biztosítóból 5 mindegyik szakma számára nyújtott felelősségbiztosítást, az egyik pedig a közjegyzők kivételével szintén mindegyik szakma számára nyújtott felelősségbiztosítást; további kettő csak ügyvédi és adótanácsadói, valamint további három csak ügyvédi és közjegyzői vagy adótanácsadói és közjegyzői felelősségbiztosítást nyújtott.⁵⁹

114. Másrészt, a könyvvizsgálói és az egyéb szakmai (ügyvédi, közjegyzői, adótanácsadói, gazdasági tanácsadói) felelősségbiztosítások között **a kockázatbecslés és -számítás tekintetében nem áll fenn lényeges különbség.**
115. A *Bundeskartellamt* szerint a könyvvizsgálói kockázatok nehezebben kalkulálhatók, mivel a nagyszámok törvénye vagy a statisztikai kockázatbecslés nem ugyanolyan mértékben alkalmazható itt, mint más szakmák esetén. Ennek oka, hogy a biztosítottak csekély száma miatt csak egy arányosan kisebb kockázatkiegyenlítés érhető el, és az egyes esetekben átlagon felüli a kárpotenciál, amelynek sem a valószínűsége, sem a kárösszege nem számolható előre.
116. Az *OLG Düsseldorf* szerint azonban kétséges, hogy a kockázatbecslés a könyvvizsgálói felelősségbiztosítás vonatkozásában valóban nagyobb nehézségekbe ütközne, mint más szakmák esetén.⁶⁰ A bíróság a legfontosabb szempontnak azonban azt tartotta, hogy mégha fenn is áll ez a többi szakmától eltérő bizonytalanság a kockázatbecslés vonatkozásában, ettől még az ilyen biztosítási termékekre történő átállás rövid idő alatt és ésszerű költségek mellett megvalósítható. A kockázatbecslési nehézségek ugyanis önmagukban nem hatnak ki a kínálati helyettesíthetőségre.⁶¹
117. Harmadrészt, a *Bundeskartellamt* az átállási nehézségeket és így a kínálati helyettesíthetőség hiányát azzal támasztotta alá, hogy a könyvvizsgálói károk esetén fennáll a károk kései felmerülésének lehetősége, és ebben az esetben a károkozó magatartás és a kár bekövetkezése között hosszabb idő telhet el, mint a többi szakma esetén. Az *OLG Düsseldorf* szerint azonban **a károkozó magatartás és a kár bekövetkezése közötti időtartam**

⁵⁹ 51. pont

⁶⁰ 53-55. pont

⁶¹ 56. pont

tekintetében az egyes szakmák között nincs lényeges különbség, sokkal inkább fokozatosságról beszélhetünk.⁶²

118. Negyedrészt, a *Bundeskartellamt* hivatkozott arra, hogy a szükséges specializált humán erőforrások kialakítása jelentős pénzügyi és időbeli ráfordítást igényel. Az *OLG Düsseldorf* szerint azonban **a biztosító más szakmai felelősségbiztosítások területén képzett szakemberei, rövid határidővel és jelentős pénzügyi ráfordítások nélkül, más szakmai felelősségbiztosítások vonatkozásában is alkalmazhatók.** Tekintettel a szakmai felelősségbiztosítások közötti hasonlóságokra, a egyik szakmai felelősségbiztosítási területen specializált munkaerő, rövid idő alatt és jelentős többletköltség nélkül, szerezhethet jártasságot más szakmai felelősségbiztosítás területén. Emellett az sem világos, hogy egy biztosító miért ne tudná a szükséges humán erőforrást a munkaerőpiacról rövid idő alatt beszerezni.⁶³
119. Az *OLG Düsseldorf* szerint az **értékesítés vonatkozásában sem állnak fenn a kínálati helyettesíthetőséget kizáró nehézségek:** az egyik szakma vonatkozásában felelősségbiztosítási terméket már nyújtó biztosító könnyen, rövid idő alatt és nagyobb gazdasági kockázat nélkül képes, meglévő értékesítési rendszere segítségével, ügyfélkörét más szakmákra is kiterjeszteni.⁶⁴

5. Összegzés

120. A versenyjogi gyakorlat alapján megállapítható, hogy az egyes szakmák vonatkozásában nyújtott szakmai felelősségbiztosítási termékek **keresleti szempontból nem helyettesítői egymásnak.**
121. Ugyanakkor, a biztosítási szektor vonatkozásában általánosságban, valamint a szakmai felelősségbiztosítások vonatkozásában speciális jelentősége van a **kínálati helyettesíthetőségnek.** Ugyan a versenyjogi gyakorlat értelmében az érintett piacot első lépésben a fedezett kockázat alapján kell meghatározni, a kínálati helyettesíthetőségnek köszönhetően az érintett árupiac ennél tágabb lehet.
122. Az **Európai Bizottság gyakorlatában** az érintett piacon az egyes szakmai felelősségbiztosításoknál tágabban határozza meg. Például a magyar piacot vizsgáló COMP/M.5083 - *Groupama / OTP*

⁶² 59-60. pont

⁶³ 62-64. pont

⁶⁴ 70-71. pont

Garancia ügyben az általános felelősségbiztosítási piacot a Bizottság külön piacként határozta meg.

123. **Speciális kockázatok** önmagukban elkülönült árupiac meghatározását indokolhatják (lásd a GVH Vj-173/2005. sz. *Allianz és társai* ügyben, valamint az Európai Bizottság COMP/M.4055 *Talanx/Gerling* ügyben hozott határozatát), azonban **a kifejezetten a szakmai felelősségbiztosításokkal kapcsolatos *Versicherungsgemeinschaft* ügyben** született német bírósági ítélet a piacot tágan határozta meg, és az ügyvédi, közjegyzői, könyvvizsgálói, adótanácsadói és gazdasági tanácsadói szakmai felelősségbiztosításokat, a kínálati helyettesíthetőség okán, azonos árupiacba sorolta.
124. Az **árupiac tágabb meghatározását támasztják alá** a magyar piaccal kapcsolatos tapasztalatok is, amelyek értelmében fennállhat kínálati helyettesíthetőség az egyes szakmai felelősségbiztosítások között, a biztosítók valószínűleg félév/egy év alatt, jelentősebb költségek és kockázatok nélkül képesek más szakma számára is felelősségbiztosítási terméket kínálni.
125. Hangsúlyozni kell azonban, hogy az érintett piac tág meghatározása nem szükségszerűen jelenti azt, hogy mindegyik szakmai felelősségbiztosítás vonatkozásában egy átfogó és egységes piac lenne határozható meg. Felmerülhet, hogy a kínálati helyettesíthetőségre tekintettel az érint árupiac **„szakmacsoportonként”** határozandó meg.

VII. Az általános felelősségbiztosítási piac vizsgálata

126. Mivel a szakmai felelősségbiztosítás az általános felelősségbiztosítási állományba tartozik ezért az elemzés először ez utóbbit vizsgálja.
127. A állományi adatok vizsgálata a **realizált díjbevételekből** indulunk ki.

1. táblázat

Év	Általános felelősségbiztosítási állomány (ezer Ft)	Nem életbiztosítási állomány (ezer Ft)	b/c %	Élet, nem-élet biztosítások összes állománydíj (ezer Ft)
a	b	c	d	e
2006	16.657.487	403.597.186	4,1	824.370.459
2007	16.459.815	415.760.124	4,0	924.244.136
2008	16.657.487	423.739.324	3,9	884.968.391
2009	19.937.600	414.104.992	4,8	825.176.862
2010	19.069.359	401.174.937	4,8	817.985.622
2011	19.362.911	381.284.635	5,1	821.075.463

Megjegyzés: Az adatok a MABISZ évenként, I-IV. negyedéves adataiból származnak, a MÜBSE nem szerepel a kimutatásban.

128. Az 1. számú táblázat alapján látható, hogy a díjbevételben a 2009. évben egy jelentősebb, ugrásszerű változás történt, viszont ezt követően a díjbevétel szinte stagnál. A nem-életbiztosítási állományon belül az általános felelősségbiztosítási állomány aránya szintén alig változik, a 2011. évi növekedés az állomány csökkenése ellenére azért magasabb, mert az összes nem-életbiztosítási állomány jelentősebben csökkent. További állományi adatokat a 1-4. sz. mellékletek tartalmazzák.

1. A szakmai felelősségbiztosítási piac vizsgálata kínálati oldalról

129. A szakmai felelősségbiztosításba, általában gyógyító szolgáltatásokat, különféle pénzügyi tevékenységeket, valamint úgynevezett veszélyes üzemi tevékenységeket vonnak be. Fél száz körüli azon tevékenységek száma, amelyeket a jogszabályok csak szakmai felelősségbiztosítás megléte mellett engednek művelni.

130. Jelenleg a piacon, a teljesség igénye nélkül, az **alábbi felelősségbiztosítási termékek találhatók:**

1. Állat-egészségügyi tevékenység felelősségbiztosítása
2. Állatorvosi felelősségbiztosítás
3. Orvosi felelősségbiztosítás
4. Egészségügyi és szociális tevékenység felelősségbiztosítása
5. Természetgyógyászok felelősségbiztosítása
6. Gyógyszerészek felelősségbiztosítása

7. Gyógyszertárak felelősségbiztosítása
8. Könyvvizsgálói felelősségbiztosítás
9. Adótanácsadói felelősségbiztosítás
10. Könyvelői felelősségbiztosítás
11. Igazságügyi szakértői felelősségbiztosítás
12. Tervezői felelősségbiztosítás
13. Építészek felelősségbiztosítása
14. Műszaki igazságügyi szakértői tevékenység felelősségbiztosítása
15. Mérnöki tevékenység felelősségbiztosítása
16. Műszaki ellenőrök, tanácsadók felelősségbiztosítása
17. Vagyonvédelmi vállalkozások felelősségbiztosítása
18. Őrző és védő szolgáltatók felelősségbiztosítása
19. Magánnyomozók felelősségbiztosítása
20. Biztonságtechnikai vállalkozók felelősségbiztosítása
21. Rendészeti szolgáltatók felelősségbiztosítása
22. Önálló bírósági végrehajtók felelősségbiztosítása
23. Társasházkezelők felelősségbiztosítása
24. Közös képviselők felelősségbiztosítása
25. Közbeszerzési tanácsadók felelősségbiztosítása
26. Hivatali felelősségbiztosítás
27. Kiadmányozási joggal rendelkezők felelősségbiztosítása
28. Oktatási intézmények felelősségbiztosítása
29. Szakfordítók és tolmácsok felelősségbiztosítása
30. Hitelközvetítők, független pénzügyi közvetítők felelősségbiztosítása
31. Egészségügyi szolgáltatók felelősségbiztosítása
32. Hivatalos közbeszerzési tanácsadók felelősségbiztosítása
33. Könyvvizsgálók, könyvelők, adótanácsadók, adószakértők, bérszámfejtők, társadalombiztosítási ügyintézők felelősségbiztosítása
34. Rendezvény szervezői felelősségbiztosítás
35. Szakképzést szervezők felelősségbiztosítása
36. Személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenységet folytatók felelősségbiztosítása
37. Tervezői felelősségbiztosítás
38. Független biztosításközvetítők és biztosítási szaktanácsadók felelősségbiztosítása
39. Független pénzügyi közvetítők felelősségbiztosítása
40. Vezető tisztségviselők felelősségbiztosítása (nincs törvényi előírás)

131.A piac közelebbi megismeréséhez, egyrészt, a rendelkezésre álló irodalmat, kiadványokat, statisztikákat vettük figyelembe, másrészt,

személyes interjúk készítésével szereztünk empirikus adatokat a biztosítási szektorral, az értékesítőkkal, illetve a vásárlókkal kapcsolatban.

132.A **meginterjúzott biztosítók** listája a következő:

- Allianz Hungária Biztosító Zrt.
- Chartis Europe S. A. Magyarországi Fióktelepe
- Generali-Providencia Biztosító Zrt.
- Grupama Garancia Biztosító Zrt.
- MKB Biztosító Zrt.
- Union Biztosító Zrt.
- Uniqa Biztosító Zrt.

133.Az **alkalmazott kérdőívet** az 1. számú melléklet tartalmazza.

134.A szakmai felelősségbiztosítási piac meghatározása elsősorban a **biztosítási állományok** szempontjából lehet a legszemléletesebben elemezni.

135.A konkrét szakmai felelősségbiztosítási állományi adatokat a biztosítók nem közölték, azok nyilvánosságra hozatalától elzárkóztak. A kisebb állománnyal rendelkező biztosítók hajlandóak voltak az adatok megadására, ez alapján azonban, a nagyobb állománnyal rendelkező biztosítók nélkül, nem adható teljes kép. Ezek után csak a különféle **következtetésekre, becslésekre** lehetett támaszkodni, amelyeket a lehetőségekhez képest a legpontosabban igyekeztünk kialakítani.

136.2012. március 8-án a **MABISZ-ban tartott értekezleten** a jelen kutatás résztvevői találkoztak a szakmai felelősségbiztosítást nyújtó magyarországi biztosítók képviselőivel

137.A **magyar szakmai felelősségbiztosítási piacon**, a beszerezhető információk alapján, a 2. számú táblázatban felsorolt biztosítók nyújtanak szakmai felelősségbiztosítást.

2. számú táblázat

														Mind-összesen
Állatorvosok és vállalkozásaik			V			V								2
Orvosok és eü. intézmények, vállalkozások	V		V			V	V		V		V		V	7
Gyógyszerészek és gyógyszerész vállalkozások	V		V				V				V		V	5
Ügyvédek			V	V				V				V		4
Igazságügyi szakma			V	V		V								3
Független biztosításközvetítők			V	V		V								3
Független pénzügyi közvetítők		V	V	V		V								4
Könyvelők			V	V		V			V					4
Könyvvizsgálók			V	V		V			V					4
Ingyenértékelő			V			V								2
Mérnöki tevékenység	V		V			V	V		V					5
Informatika				V	V									2
Személy- és vagyonvédelem			V			V				V				3
Összesen:	3	1	12	7	1	10	3	1	4	1	2	1	2	48

138.A táblázat alapján látható, hogy két olyan biztosító van a piacon, amelyik szinte mindegyik fajta terméket értékesíti. A felsorolt biztosítók közül újabbnak számítanak a Chartis, az MKB Biztosító, a Pannónia Biztosító és az AIM.

139.A **szakmai felelősségbiztosítási állományok adatait** csak becslés alapján tudjuk megadni.

3. táblázat

adatok millió Ft-ban

														Mind-összesen
Általános felelősségbiztosítási díjbevétel	349	87	7044	2312	0,5	5918	1465	1150	372	16	403	2	847	19965
Becsült szakmai felelősségbiztosítási díjbevétel	100	25	3500	1300	0,5	2400	1000	1150	150	5	120	1	300	10052
Piaci részesedés (%)	1	0,25	34,82	12,93	0,005	23,85	9,95	11,44	1,49	0,05	1,19	0,01	2,98	100

Megjegyzés: Az adatok összeszedése nagy akadályokba ütközött, mivel több nagy biztosító az állományi adatait nem kívánta megosztani. Így az ábrában szerepeléttett adatokat becsléssel állapítottuk meg. A *barna* színnel jelzett számokat a biztosítón belüli segítséggel becsültük meg, míg a többi külsős segítséggel. A mindösszesen oszlopban a MÜBSE adatai is szerepelnek. Az adatok a 2010. évi számok alapján készültek.

- 140.A szakmai felelősségbiztosítási állományok adatait csak becslési alapon tudjuk megadni.
- 141.A **szakmai felelősségbiztosítási piac erősen koncentrálnak tekinthető.**
- 142.A **legnagyobb piaci szereplő** részesedése 34,82 %, a két legnagyobb biztosító fedi le a piac 58,67 %-át (**CR2**). Az első három piaci szereplő részesedése 71,6 % (**CR3**), az első négy biztosító piaci részesedésének összege 83,04 % (**CR4**). Az öt legnagyobb biztosító lefedi a piac 92,99 %-át.
- 143.Ezt úgy is értelmezhetjük, hogy a szakmai felelősségbiztosítási állomány 60%-a a terméket értékesítő biztosítók 15%-nál van, míg az állomány 93%-a a biztosítók 28%-nál található.
- 144.A piaci koncentráció mérésének bevett eszköze az ún. **Herfindahl-Hirschman index** (HHI), amely úgy számolható ki, ha az egyes vállalkozások egyéni piaci részesedését négyzetre emeljük és összeadjuk. Tökéletes verseny esetén a HHI 0, míg monopólium esetén 10.000. A versenyjog gyakorlat értelmében, ha a HHI értéke 1000 alatt van, alacsony koncentrációról, 1000 és 1800 között mérsékelt koncentrációról, 1800-as HHI fölött magas koncentrációról beszélünk.⁶⁵
- 145.A fenti adatok alapján a szakmai felelősségbiztosítási piacon a HHI 2191,945; ennek alapján a szakmai felelősségbiztosítási piac erősen koncentrálnak tekintendő.
- 146.A piacon lévő biztosítók többsége csak alaptermékeket forgalmaz, emiatt sok területen egyáltalán nem alakulhatott ki verseny.
- 147.Szükséges lenne újra megvizsgálni a veszélyes tevékenységet és azok kötelező irányítását a biztosítás felé. A MABISZ is javasolja újabb területek bevonását a kötelező biztosítási körbe. A vörös iszap katasztrófa miatt a MABISZ támogatja azt a kezdeményezést, amely szerint felül kell vizsgálni a veszélyes tevékenységek körét, illetve az ilyen tevékenységet végzőkre megfelelő vagyoni biztosíték állítását kell előírni kötelező limittel.

⁶⁵ Lásd például Kovács Norbert: A piaci erő közvetett és közvetlen értékelése a biztosítási piacon. Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar. Győr, 2010. 18.

148.Várhatóan a szakmai felelősségbiztosítást igénylők köre bővülés előtt áll, mivel a legújabb jogszabályi változások következtében a munkavállalóval szemben magasabb (szigorúbb) kártérítési szabályok kerültek elfogadásra.

2. Az interjúk kérdéseinek kiértékelése

A. A biztosítók szakmai felelősségbiztosítási politikája

149.A piacom maradás világos cél mindegyik biztosító részéről. Továbbra is versenyben kívánnak maradni és egy-két termék vonatkozásában előkelőbb helyet szeretnének elérni a piaci rangsorban.

150.Vannak olyan biztosítási igények is, amelyeket üzletpolitikai érdekből valósítanak meg, de ezek nem befolyásolják jelentős mértékben a kitűzött célokat. A biztosítók minden piaci változásra gyorsan reagálnak. Többen rendelkeznek sztenderd szabályzatokkal, díjszabással, nyomtatványokkal, és az új igényekre is rendelkeznek megoldási javaslattal.

151.Vannak olyan biztosítók, melyek kizárják egyes kockázatok vállalását például egészségügyi dolgozók és intézmények felelőssége, ügyvédek felelőssége stb.

B. Termék-fejlesztés módja, útja

152.Szinte mindegyik biztosító hasonlóan folytatja ezt a tevékenységet. Több irányú piackutatással és több szakértő bevonásával végzi a termékek karbantartását és az újak kidolgozását.

C. Terjesztési csatornák és eredményeik

153.Nagyobb biztosítók, amelyeknek van **függő biztosításközvetítői** rendszerük, ezen keresztül is értékesítenek. Valójában azonban a nagyobb volumenű szerződéseket az alkuszok közvetítik. A **független biztosításközvetítőkkal** minden biztosító együttműködik az értékesítésben.

154.Vannak esetek, amikor a biztosítók (főleg a nagyobbak), különféle **közbeszerzési pályázatokon** nyernek biztosítási szerződéseket.

D. Viszontbiztosítás alkalmazása

155.A bevállalt kockázatok magas kockázata miatt és a pénzügyi stabilitás biztosítása érdekében **gyakorlatilag minden biztosító viszontbiztosítást vesz igénybe.**

156. Amennyiben a magyarországi biztosító egy nemzetközi biztosítói csoport tagja, általában az anyavállalat vállalja a viszontbiztosítást. Nagyobb limittel rendelkező biztosításokat nem-arányos viszontbiztosítással védik. Arra viszont mindegyik biztosító komoly figyelmet fordít, hogy a termék-portfólió önmagát minden esetben eltartsa.

E. Kárrendezés

157. A kárrendezést mindenhol **külön szervezet végzi**. A szakértők között a jogi végzettséggel rendelkezők aránya jelentős, mivel a termék kárrendezése ezt megköveteli. A perek aránya nem tér el jelentősen az átlagtól.

158. A kártérítések összege növekszik. Egészségkárosodás esetén az egyszeri és járadékos formában meghatározott kártérítések összege a perköltséggel együtt ma már könnyen meghaladhatja a több tíz millió forintot is. Ez a tendencia várhatóan a következő időszakra is jellemező lesz.

F. Önrészesedés

159. **Általános az abszolút (levonásos) önrészesedés alkalmazása.** Az önrészesedést %-os formában határozzák meg. A minimális önrész általában 10 %.

G. Vélemény a versenyről

160. A **verseny nagyon intenzív**, elsősorban a biztosítási díj tekinthető meghatározónak. Ez viszont befolyásolja az alkalmazott limitet és az önrészesedést.

3. A szakmai felelősségbiztosítási piac vizsgálata keresleti oldalról

161. Itt kell az **alkuszok** szerepét megemlíteni, ugyanis ők az ügyfeleiket képviselik a biztosítókkal szemben.

162. A legtöbb alkusz egyszerűbb szakmai felelősségbiztosítási termékeket értékesít, de találhatunk néhány szakmailag magas szinten felkészült alkuszt is, akik nagy és összetett biztosításokat is tudnak értékesíteni. Vannak olyanok, amelyek különféle csomagokat képeznek, és így kedvezőbb díjjal tudják a kockázatokat elhelyezni a biztosítóknál.

163. A legnagyobb probléma ma a szakmai felelősségbiztosítások díjának képzésénél van, mivel a területi piac kicsi, **egyes szakmák létszáma nem elég nagy ahhoz, hogy a kockázat kellő mértékben szétporladjon**. A nehézségeket tovább nehezíti a

verseny, főleg akkor, ha egy biztosítandó szakma képviselőinek létszáma néhány száz. Még a néhány ezres létszámú közösség is kevés a jó kockázati viszonyok kialakításához. A megoldás nem véletlenül alakult ki automatikusan egyes kamaráknál, ahol a tagok biztosítási igényeit egy biztosítóhoz centralizálják. A többi biztosítóhoz kerülő szerződések díjainak automatikusan magasabbnak kell lennie, pont a kis létszámú veszélyközösség miatt.

164. Az megoldást inkább az lehetne, ha a jogszabály által előírt biztosítások esetén a biztosítókat kellene megversenyeztetni, így ugyan a biztosítások egy helyre kerülnének, de a legkedvezőbb feltételeket és a legjobb díjat lehetne elérni.

A. Néhány szakma létszám, illetve a lehetséges veszélyközösség számossága szempontjából

165. Az **egészségügyi dolgozók** létszáma: mintegy 40 ezer orvos, több száz gyógyító intézmény, 100 ezer egészségügyi szakdolgozó.

166. **Ügyvédek**: szinte valamennyiben egy biztosítónál biztosítanak (MÜBSE). Amennyiben valamelyik ügyvédnek (vagy ügyvédi irodának) a MÜBSE által kínált felelősségbiztosítási limitnél magasabbra van igénye, az ezt meghaladó fedezetet egy másik biztosítónál vásárolja meg.

167. A **személyi-, vagyonvédelmi és magánnyomozók** száma 120 ezer, a vállalkozások száma ezen a területen hozzávetőleg 20 ezer.

168. **Közjegyzők** a nyilvántartás szerinti létszáma hozzávetőleg 600 fő.

169. Több mint 5000 regisztrált magánszemélyből és mintegy 2000 nyilvántartásba vett társaságból áll a **könyvvizsgálói** tagság.

170. Az **adótanácsadók** szintén jellemzően egy biztosítónál helyezték el a szerződéseiket, azonban maximum csak egy millió forintos limittel.

B. A nagyobb szakmák fedezeti lehetőségei

Orvosi és gyógyító tevékenységet folytató vállalkozások szakmai felelősségének biztosítási lehetőségei

171. Különbféle csoportosítások után lehet tarifában megállapított díjjal biztosítást kötni

172. Fekvőbeteg-intézetek és integrált intézeteik:

- Országos intézetek
- Egyetemi klinikák
- Önálló kórházak
- Integrált kórház-rendelőintézetek
 - ÁNTSZ megyei, fővárosi intézetei
 - 20 főnél több orvost foglalkoztató egyéb intézet:
- Önálló járóbeteg-szakellátó intézetek
- Egyéb önálló intézetként működő egészségügyi munkahelyek (pl. önálló véradóállomás, egészségügyi központ)
- Intézetnek tekintendő más (pl. vállalkozó) egészségügyi szolgáltató
- Szociális tevékenység
- Egyéni egészségügyi vállalkozó, azaz 1 fő orvos és 1 vagy több kiegészítő egészségügyi személyzet (pl. ápoló), vagy a 1 fő természetgyógyász
- Egészségügyi szolgáltató (intézet, vállalkozás) – fekvőbeteg ellátás nélkül – 20 vagy annál kevesebb orvossal vagy természetgyógyással
- Egészségügyi szolgáltató – orvos nélkül (nővér, ápoló, asszisztens, védőnő, szülésznő, laboráns, műszaki asszisztens, gyógytornász, logopédus, mentős, betegszállító)

173.A tarifa is elég bonyolult, mivel nagyon részletesen szegmentált a szakma. A problémát inkább az okozza, hogy a limiteket a lehető legalacsonyabbra kívánják biztosítani a leendő biztosítottak. A kártérítésnél viszont nem elegendő a választott alacsony limit a kártérítésre, így az orvos vagy a gyógyintézet a működési költségek terhére kell kártérítést fizetnie. Arra is ügyelni kell, hogy egy magánpraxist folytató orvosra, aki rendelkezik a saját tevékenységére biztosítással, akkor is vonatkozzon a biztosítási fedezet, ha egy kórházba megy gyógyítani.

174.A megoldás az alacsony limit problémájára az lenne, ha jogszabály határozná meg a minimum limiteket. A törvényalkotásnál többek között figyelembe kellene venni a fizetőképességet.

Ügyvédek

175.Különböző nyilvántartások alapján több mint 12.000-es az ügyvédi közösség, mivel általában egy biztosítónál biztosítanak így nevezhetjük egy veszélyközösségnek is őket.

176.Biztosítási esemény: a biztosított ellen érvényesített kár, amelyet a biztosított vagy alkalmazottja jogellenesen, az ügyvédi tevékenységre vonatkozó szabályok megsértésével – ide értve a

jogszabály, valamint a bírói gyakorlat ismeretének hiányát is (műhiba), – vagy mint kirendelt védő, pártfogó ügyvéd, gyám, gondnok, ügygondnok, hagyaték gondozója, végrendeleti végrehajtó, végrendeleti, hagyatéki felszámoló, ügyvédi letét kezelője (pénz, - érték őrzésének kivételével) e minőségében okozott. (idézet a MÜBSE Alapszabályából)

177. Az ügyvédi kamara biztosító intézetként a MÜBSE-t határozza meg, ahol a biztosítási szerződést létre kell hozni. Aki nem a megjelölt biztosítónál biztosít, annak legalább ugyanakkora limittel és feltételekkel kell megkötni a biztosítást, mint a MÜBSE-nél. Azt külön kiköti, hogy a biztosító szerződésben vállalja, hogy a biztosítás megszűnése után is felelősséggel tartozik azokért a káreseményekért, melyek a biztosítás fennállása alatt keletkeztek.

178. Jóval kisebb veszélyközösséget alkotnak a közjegyzők, az ő létszámuk 600 fő.

Független biztosításközvetítők

179. Közel 550 jogi személy tartozik a független biztosításközvetítők körébe. Megbízásos jogviszonyban foglalkoztatnak kb. 15.000 főt. Biztosításaik is megoszlanak 2-3 biztosító között

180. A felelősségbiztosítási szerződési védelemre vonatkozó előírások: területi hatályának az Európai Unió egészére ki kell terjednie és a kártérítés mértékének pedig el kell érnie káreseményenként 1.120.200 euró, illetve évente együttesen legalább 1.680.300 euró összegű kártérítési limitet.

181. A felelősségbiztosítási szerződési védelemre vonatkozó előírások:

- a választható maximális önrészesedés 2 millió Ft,
- a biztosító a kártérítésből nem zárhatja ki az elmaradt hasznot, amennyiben az a magánszemély munkaviszonyából származó jövedelem, illetve baleseti járadék vagy tartást pótló járadék kieséséből származik.

A felelősségbiztosítás helyett a független biztosításközvetítő 1.680.300 euró értékű vagyoni biztosíték meglétét is igazolhatja. A vagyoni biztosíték lehet

- hitelintézetnél lekötött és elkülönítetten kezelt pénzüsszeg (pénzbeli letét, illetve az állam vagy hitelintézet által kibocsátott vagy
- garantált, a letétbe helyezéstől számított 180 napnál hosszabb hátralévő futamidejű, azonnal beváltható vagy értékesíthető, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír), vagy bankgarancia.

VIII. Felhasznált irodalom

Dr. ZAVODNYIK József: A Biztosítási szerződési jog alapjai. Biztosítási Oktatási Intézet, Budapest, 1999.

MERÉNYI Péter- dr. SZABÓ József (szerk.): Biztosításelmélet és üzemgazdaságtani ismeretek. Biztosítási Oktatási Intézet Szakképző Iskola, Budapest, 2004.

DÖGEI Sándor: Biztosításpolitika. Biztosítási Oktatási Intézet Szakképző Iskola, Budapest, 2003.

Dr. FORGÁCS Zoltán: A biztosító működésének pénzügyi garanciái. Biztosítási Oktatási Intézet Szakképző Iskola, Budapest, 2005.

Dr. ÉBLI Györgyné- Dr. ZAVODNYIK József: Biztosítás és biztosítók a pénzügyi szolgáltatások piacán. Biztosítási Oktatási Intézet Szakképző Iskola, Budapest, 2003.

2003. évi LX. törvény a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről

MABISZ évkönyvei